

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2022. gada 26. maijā

lietā Nr. 2021-33-0103

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Irēna Kucina, Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis, Artūrs Kučs un Anita Rodiņa,

pēc Markusa Kārkliņa, Timura Jareško, Valērijas Jareško, Nadeždas Kadikovas, Fjodora Kadikova, Borisa Kadikova un Lukas Kadikova konstitucionālās sūdzības,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. un 3. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, kā arī 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2022. gada 26. aprīļa tiesas sēdē izskatīja lietu

“Par Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punkta, Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punkta, 14. panta 45. punkta, kā arī Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumu Nr. 360 “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai” 27.1.3. apakšpunkta, 32.⁷ punkta 2. apakšpunkta un 32.⁷ punkta 3. apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 112. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. Pasaules Veselības organizācija 2020. gada 11. martā paziņoja, ka koronavīrusa izraisītās slimības Covid-19 uzliesmojums visā pasaulē ir sasniedzis pandēmijas līmeni. Saeima 2020. gada 5. jūnijā pieņēma Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumu (turpmāk – Pārvaldības likums). Tas stājās spēkā 2020. gada 10. jūnijā.

Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punkts noteic, ka Covid-19 infekcijas izplatīšanās vai izplatīšanās draudu gadījumā Ministru kabinets epidemioloģiskās drošības nolūkos var noteikt izglītības procesa organizēšanas nosacījumus un kārtību, tai skaitā mācību procesa nodrošināšanai attālināti.

2. Saeima 2020. gada 12. novembrī pieņēma likumu “Grozījumi Izglītības likumā”, kas stājās spēkā 2020. gada 20. novembrī. Ar minētajiem grozījumiem Izglītības likuma 1. pants citstarp papildināts ar 1.¹ un 12.⁴ punktu, bet 14. pants – ar 45. punktu.

Kopš minēto grozījumu spēkā stāšanās Izglītības likuma 1. panta 1.¹ punkts noteic, ka attālinātās mācības ir klātienē izglītības procesa daļa, kurā izglītojamie mācās, tai skaitā izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, fiziski neatrodies vienā telpā vai mācību vietā kopā ar pedagogu.

Šā panta 12.⁴ punkts nosaka: klātie ir izglītības apguves forma, kurā izglītojamais izglītības saturu apgūst, apmeklējot izglītības iestādi, tai skaitā attālinātajās mācībās, atbilstoši izglītības iestādes īstenotajai izglītības programmai.

Savukārt saskaņā ar Izglītības likuma 14. panta 45. punktu Ministru kabinets nosaka attālināto mācību organizēšanas un īstenošanas kārtību.

3. Ministru kabinets, citstarp pamatojoties uz Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punktu, 2020. gada 9. jūnijā izdeva noteikumus Nr. 360 “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai” (turpmāk – Noteikumi Nr. 360), kas stājās spēkā 2020. gada 10. jūnijā.

Noteikumi Nr. 360 vairākkārt grozīti. Tostarp ar Ministru kabineta 2020. gada 28. jūlija noteikumiem Nr. 460 “Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumos Nr. 360 “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai”” tie papildināti ar 27.1.3. apakšpunktu. Šī norma ar Ministru kabineta 2020. gada 15. septembra noteikumiem Nr. 571 “Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumos Nr. 360 “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai”” izteikta jaunā redakcijā.

Savukārt ar Ministru kabineta 2021. gada 1. aprīļa noteikumiem Nr. 191 “Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumos Nr. 360 “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai”” Noteikumi Nr. 360 papildināti ar 32.⁷ punktu.

Noteikumu Nr. 360 27.1.3. apakšpunkts (šeit un turpmāk – redakcijā, kas bija spēkā no 2020. gada 17. septembra līdz 2021. gada 19. augustam) noteica, ka papildus šo noteikumu 25. un 26. punktā noteiktajām prasībām izglītības iestādēs, izņemot koledžas un augstskolas, izglītības procesu atbilstoši izglītības iestādes dibinātāja lēmumam un izglītības iestādē noteiktajai kārtībai daļēji vai pilnībā var īstenot attālināti, “ja pašvaldības administratīvajā teritorijā, kur atrodas izglītības iestāde, vai teritorijās, ar ko tā robežojas, novērojams Covid-19 infekcijas izplatības pieaugums vai saglabājas augsti infekcijas izplatības rādītāji atbilstoši Slimību profilakses un kontroles centra sniegtajai informācijai. Šādā gadījumā izglītības iestāde nekavējoties informē Izglītības kvalitātes valsts dienestu, ka tā īsteno mācības attālināti”.

Saskaņā ar Noteikumu Nr. 360 32.⁷ punkta 2. apakšpunktu (šeit un turpmāk – redakcijā, kas bija spēkā no 2021. gada 7. aprīļa līdz 2021. gada 19. augustam) no 2021. gada 7. aprīļa izglītības un sporta jomā, ievērojot vairākas citas šo

noteikumu normas, bija pārtraukta mācību procesa norise klātienē visās izglītības iestādēs un nodrošinātas mācības attālināti, izņemot Noteikumu Nr. 360 32.⁷ punkta apakšpunktos paredzētos gadījumus. Citstarp klātienē bija īstenojama pirmsskolas izglītības programmas apguve, profesionālās izglītības programmu un augstākās izglītības studiju programmu praktiskās daļas apguve, individuālās konsultācijas izglītojamiem, kuri ir pakļauti priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riskam, un izglītojamiem, kuriem 2021. gada pirmajā pusgadā paredzēts kārtot valsts pārbaudes darbus, valsts pārbaudījumi pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpē un valsts pārbaudījumi un gala pārbaudījumi klātienē augstskolās un koledžās.

Savukārt Noteikumu Nr. 360 32.⁷ punkta 3. apakšpunkts (šeit un turpmāk – redakcijā, kas bija spēkā no 2021. gada 7. aprīļa līdz 2021. gada 19. augustam) noteica, ka no 2021. gada 7. aprīļa “mācību procesu klātienē 1.–6. un 12. klasē, kā arī rotācijas kārtībā 7.–9. un 10.–11. klasē var īstenot, nodrošinot epidemioloģiskās drošības prasības un veicot izglītības iestādē klātienē nodarbināto iknedēļas testēšanu, ja kārtējās kalendāra nedēļas otrdienā 14 dienu kumulatīvais Covid-19 gadījumu skaits uz 100 000 iedzīvotāju konkrētās pilsētas vai novada administratīvajā teritorijā, kurā atrodas izglītības iestāde, nepārsniedz 200 un epidemioloģiskie apstākļi liecina par drošāku situāciju administratīvajā teritorijā. Slimību profilakses un kontroles centrs reizi nedēļā ceturtdienās publicē oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” to pilsētu un novadu sarakstu, kuros atbilstoši Slimību profilakses un kontroles centra tīmekļvietnē trešdienā publicētajai informācijai 14 dienu kumulatīvais saslimstības rādītājs atbilst tādām līmenim, lai īstenotu klātienē mācības 1.–6. un 12. klasē, kā arī rotācijas kārtībā 7.–9. un 10.–11. klasē. Atsevišķos gadījumos, ievērojot epidemioloģiskos apstākļus, kas mazina Covid-19 izplatīšanās riskus, mācību procesu klātienē 1.–6. un 12. klasē, kā arī rotācijas kārtībā 7.–9. un 10.–11. klasē var organizēt arī tad, ja 14 dienu kumulatīvais Covid-19 gadījumu skaits uz 100 000 iedzīvotāju pārsniedz 200, bet ne vairāk kā:

32.⁷ 3.1. 220 – lemjot par klātienē mācību atsākšanu konkrētajā administratīvajā teritorijā;

32.⁷ 3.2. 250 – lemjot par klātienes mācību turpināšanu konkrētajā administratīvajā teritorijā. Situācijas izvērtējums tiek balstīts uz vairākiem epidemioloģiskiem kritērijiem, to skaitā uz jaunatklāto Covid-19 gadījumu ģeogrāfisko sadalījumu, to sasaisti ar konkrētām iestādēm, uzņēmumiem, mājsaimniecībām, pasākumiem u. c., vienlaikus vērtējot to iespējamo ietekmi uz izglītības procesa organizāciju.”

Noteikumi Nr. 360 zaudēja spēku 2021. gada 11. oktobrī, kad to vietā spēkā stājās Ministru kabineta 2021. gada 28. septembra noteikumi Nr. 662 “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai” (turpmāk – Noteikumi Nr. 662).

Ministru kabinets, pamatojoties uz Izglītības likuma 45. panta 14. punktu, 2022. gada 8. februārī pieņēma noteikumus Nr. 111 “Attālināto mācību organizēšanas un īstenošanas kārtība” (turpmāk – Noteikumi Nr. 111).

4. Pieteikuma iesniedzēji – Markuss Kārkliņš, Timurs Jareško, Valērija Jareško, Nadežda Kadikova, Fjodors Kadikovs, Boriss Kadikovs un Luka Kadikovs (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji) – uzskata, ka Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punkts, Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punkts, 14. panta 45. punkts, kā arī Noteikumu Nr. 360 27.1.3. apakšpunkts un 32.⁷ punkta 2. un 3. apakšpunkts (turpmāk arī – apstrīdētās normas) neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 112. pantam.

Pieteikuma iesniedzēji ir skolēni, kas iegūst izglītību pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības līmenī. Divi Pieteikuma iesniedzēji mācās privātā izglītības iestādē, savukārt pārējie valsts un pašvaldību izglītības iestādēs.

Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka apstrīdētās normas paredzēja vispārējās izglītības iegūšanu attālinātās mācībās arī pēc 2021. gada 7. aprīļa, kad beidzās valstī izsludinātā ārkārtējā situācija. Attālināto mācību rezultātā Pieteikuma iesniedzējiem esot radušās dažādas fiziskās un psihoemocionālās veselības problēmas.

Vispārējai izglītībai esot fundamentāla nozīme, jo no tās esot atkarīga personas spēja patstāvīgi funkcionēt valstī un sabiedrībā. Vispārējā izglītība

ietverot ne vien zināšanu un prasmju iegūšanu konkrētos mācību priekšmetos, bet arī bērna sagatavošanu apzinīgai dzīvei sabiedrībā, spriestspējas, kritiskās domāšanas, radošuma, sociālo iemaņu attīstību.

Pamattiesību uz izglītību tvērumā ietilpstot arī skolu un izglītības programmu pieejamība un kvalitāte, kā arī izglītības programmu un metožu pieņemamība skolēniem un viņu vecākiem. Turklāt, lemjot par izglītības saturu un formu, esot jārīkojas vienīgi izglītojamo vislabākajās interesēs. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētās normas ierobežo izglītības iespējas, izglītības pieejamību, kā arī mazina vispārējās izglītības pieņemamību.

Valstij esot jānosaka tāds vispārējās izglītības tiesiskais regulējums, kas ļauj sasniegt visus izglītības mērķus atbilstoši konkrētai izglītības pakāpei un veidam. Skolas neesot pietiekami nodrošinātas ar mācību materiāliem, lai pilnvērtīgi īstenotu to licencētās un akreditētās izglītības programmas attālināti. Attālinātās mācības nevarot pielīdzināt klātienē mācībām, un tām būtu nepieciešama unikāla mācību programma un saturs, bet ne šāda programma, ne saturs neesot izstrādāti. Mācoties attālināti, visu mācību priekšmetu saturs tiekot samazināts, tāpēc izglītojamie nesaņemot kvalitatīvu izglītību. Turklāt skolēniem esot pilnībā atņemtas iespējas savstarpēji komunicēt, sportot, radoši attīstīties un pilnveidoties. Attālinātās mācības būtiski ierobežojot pašu galveno tiesību uz izglītību komponenti, proti, nesniedzot pilnvērtīgu iespēju indivīdam veidoties kā brīvai personībai, nedodot sociālās prasmes un pieredzi, kas nepieciešama, lai piedalītos sabiedrības un valsts dzīvē. Tādējādi apstrīdētās normas ierobežojot izglītības iespējas.

Īstenojot mācības attālināti, liela daļa valsts pienākumu vispārējās izglītības nodrošināšanā gulstoties uz vecāku pleciem. Ar lielākajām grūtībām sastopoties sākumskolas bērni un viņu vecāki, jo bērni vēl nespēj mācīties patstāvīgi. Izglītības pieejamība tiekot ierobežota arī tiem izglītojamajiem, kuru vecāki darba specifikas vai finansiālo apsvērumu dēļ nevar ikdienā sniegt atbalstu bērnam attālināto mācību procesā vai nodrošināt visu attālinātajām mācībām nepieciešamo. Pēc Pieteikuma iesniedzēju ieskata, apstrīdētās normas padara izglītības iegūšanu atkarīgu no ģimenes apstākļiem, jo īpaši finansiālajiem un ekonomiskajiem.

Tādējādi visbūtiskāk tiekot ierobežotas sākumskolas skolēnu, daudz bērnu ģimeņu, trūcīgo un nelabvēlīgo ģimeņu bērnu iespējas iegūt pilnvērtīgu izglītību.

Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punktā un Izglītības likuma 14. panta 45. punktā ietvertais pilnvarojums Ministru kabinetam esot pārmērīgi plašs, tāpēc apstrīdētās normas neatbilstot Satversmes 1. pantā ietvertajam varas dalīšanas principam un Satversmes 64. pantam. Šajos likumos ietvertais tiesiskais regulējums attiecoties uz laiku, kad ārkārtējā situācija valstī nav izsludināta. Šajā laikā neesot pieļaujams tāds risinājums, ka Saeima pilnvaro Ministru kabinetu izstrādāt visu tiesisko regulējumu sabiedrībai ārkārtīgi svarīgā jautājumā, kas skar bērnu tiesības, nevis noregulē šo jautājumu pati.

Turklāt gan Pārvaldības likums, gan 2020. gada 12. novembra likums “Grozījumi Izglītības likumā” Saeimā pieņemti kā steidzami. Saeima neesot uzklusējusi skolēnu, viņu vecāku un nevalstisko organizāciju viedokļus un pieņēmusi šos likumus nepamatotā steigā, bez pilnvērtīgas diskusijas. Pēc Pieteikuma iesniedzēju ieskata, apstrīdētās normas nav uzskatāmas par “likumu” materiālā nozīmē, jo tās esot pretrunā ar labas likumdošanas principu. Tādējādi apstrīdētajās normās noteiktais pamattiesību ierobežojums neesot “noteikts ar likumu”.

Visu apstrīdēto normu mērķis tieši vai netieši esot saistīts ar sabiedrības veselības aizsardzību – epidemioloģiskās drošības panākšanu un koronavīrusa SARS-CoV-2 izraisītās Covid-19 epidēmijas izplatības ierobežošanu. Tas atbilstoši Satversmes 116. pantam varot būt leģitīms mērķis personas pamattiesību ierobežošanai. Pieteikuma iesniedzēji atzīst, ka pamattiesību uz izglītību ierobežojumam ir leģitīms mērķis, ja valstī ir izsludināta ārkārtējā situācija, kuras laikā sabiedrības interešu dēļ ir pieļaujami būtiski fizisko personu tiesību ierobežojumi. Tomēr apstrīdētās normas attiecoties uz laiku, kad valstī vairs nav izsludināta ārkārtējā situācija, tāpēc tajās noteiktajam pamattiesību ierobežojumam neesot leģitīma mērķa. Turklāt apstrīdētās Izglītības likuma normas attiecoties uz izglītības procesu kopumā, ne vien Covid-19 pandēmijas laikā, tāpēc šīm normām neesot leģitīma mērķa un ar šīm normām arī neesot

iespējams kādu leģitīmu mērķi sasniegt, ciktāl tās turpinās darboties un būs piemērojamas arī pēc epidemioloģiskās situācijas uzlabošanās.

Ar apstrīdētajām Pārvaldības likuma un Noteikumu Nr. 360 normām teorētiski varot panākt to, ka skolēni paliek mājās un mazāk kontaktējas ar citiem, tāpēc inficēšanās un saslimšanas risks samazinās. Tomēr neesot pārliecinošu pētījumu, kas apstiprinātu, ka tieši bērni ir tie, kas izplata Covid-19 infekciju, tāpēc leģitīmā mērķa sasniegšana esot apšaubāma.

Starptautisko organizāciju pētījumi un citu valstu pieredze liecinot, ka skolu slēgšana nav labākais risinājums. Izglītības iestāžu slēgšana esot uzskatāma par galējo līdzekli un būtu apsverama vienīgi tad, ja nepastāv alternatīvas. Pēc ārkārtējās situācijas beigām vispārējās izglītības iestādēs esot bijis iespējams organizēt klātienē mācības, ievērojot piesardzības pasākumus. Attālinātās mācības varot ieviest tikai īslaicīgi un tikai kā pašu pēdējo līdzekli, kad visi citi līdzekļi ir izmēģināti un nav devuši pozitīvu rezultātu. Tādējādi, pēc Pieteikuma iesniedzēju ieskata, pastāv iedarbīgi un alternatīvi līdzekļi, kas mazāk ierobežotu Satversmes 112. pantā noteiktās pamattiesības, proti, tiesības uz izglītību, taču, pieņemot apstrīdētās normas, pienācīgs iespējamo alternatīvu izvērtējums neesot veikts.

Attālināto mācību negatīvā ietekme uz bērnu veselību, izglītību un attīstību, kā arī uz ģimenes ienākumiem, valsts ekonomiku un labklājību esot tik negatīva, ka to nevarot atsvērt potenciālie ieguvumi, proti, riska saslimt ar Covid-19 mazināšanās. Tāpēc šādi ierobežojumi neesot attaisnojami apstākļos, kad Covid-19 infekcijas izplatība nav kritiski augsta. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka, pieņemot apstrīdētās normas, ir pārkāpts bērna tiesību un interešu prioritātes princips, jo prioritāte dota sabiedrības epidemioloģiskās drošības apsvērumiem, nevis pilnvērtīgai bērnu tiesību uz izglītību realizācijai. Šis princips neliedzot ņemt vērā arī citas intereses, tomēr, pieņemot attiecīgo lēmumu, esot nepieciešama dažādu iesaistīto interešu rūpīga izvērtēšana. Saeima, pieņemot apstrīdētās Pārvaldības likuma un Izglītības likuma normas, neesot vērtējusi, vai tās atbilst bērnu tiesību un interešu prioritātes principam. Turklāt attālināto mācību rezultātā novērojamā vispārējās izglītības kvalitātes, tostarp skolēnu zināšanu un sociālo

iemaņu, pasliktināšanās esot zaudējums ne vien pašiem izglītojamiem, bet arī būtisks kaitējums visai sabiedrībai un citstarp radot ilgtermiņa sociālās un ekonomiskās sekas. Valstij vajadzējis rast tādu risinājumu, kura rezultātā ieguvējs būtu ikviens izglītojamais. Tas, ka daļa izglītojamo varēja mācīties pilnībā vai daļēji klātienē izglītības iestādē, nevarot kalpot par argumentu tam, lai pārējiem noteiktu tikai un vienīgi attālinātās mācības. Apstrīdētās normas nepanākot taisnīgu līdzsvaru starp dažādām interesēm un vērtībām un tādējādi neatbilstot samērīguma principam.

5. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – uzskata, ka apstrīdētās likumu normas atbilst Satversmes 112. pantam.

Apstrīdētās likumu normas neuzliekot Ministru kabinetam pienākumu noteikt attālinātu mācību procesa norisi vispārējās izglītības iestādēs un neliedzot iegūt vispārējo pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību klātienē. Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punkts ietverot vienīgi jēdzienu “attālinātās mācības” un “klātiene” legāļdefinīciju, bet nenosakot pienākumu organizēt mācības noteiktā formā. Legāļdefinīcijas esot izmantojamas, interpretējot normatīvajā aktā ietvertās tiesību normas, taču pašas par sevi neradot tiesiskas sekas un neaizskarot Satversmē noteiktās Pieteikuma iesniedzēju pamattiesības Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas izpratnē.

Attālinātās mācības Covid-19 infekcijas izplatības apstākļos nodrošinot izglītības iestāžu darbības nepārtrauktību un personu piekļuvi izglītībai. Attālinātās mācības esot izglītības pieejamības sastāvdaļa un atsevišķos gadījumos pat vienīgais praktiskais veids, kādā var tikt īstenotas tiesības uz izglītību. Tādējādi esot būtiski paredzēt iespēju izmantot attālinātās mācības kā daļu no izglītības procesa, it sevišķi situācijās, kad tās var kalpot kā efektīvs un samērīgs līdzeklis Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai. Šādas iespējas nostiprināšana likuma līmenī pati par sevi neaizskarot personu tiesības un citstarp esot vērsta tieši uz personu tiesību nodrošināšanu, jo pilnvarojot Ministru kabinetu konkrētā epidemioloģiskajā situācijā, ievērojot likumdevēja skaidri noteikto tiesisko ietvaru, rast nepieciešamo līdzsvaru starp personas tiesībām uz dzīvību, veselības

aizsardzību un izglītību. Līdz ar to, pēc Saeimas ieskata, apstrīdētās likumu normas neierobežo personu tiesības uz izglītību un uz tām nav attiecināms pamattiesību ierobežojuma izvērtēšanas tests.

Saeima norāda, ka likumprojekts Nr. 715/Lp13 "Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums" un likumprojekts Nr. 847/Lp13 "Grozījumi Izglītības likumā" atzīti par steidzamiem un atbilstoši Saeimas kārtības rullī noteiktajai kārtībai izskatīti divos lasījumos. Apstrīdētās likumu normas esot pieņemtas atbilstošā procedūrā, ievērojot Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteikto.

Ieinteresēto personu līdzdalība normatīvā akta projekta izskatīšanas procesā varot sekmēt objektīva lēmuma pieņemšanu un dažādu interešu līdzsvarošanu, tomēr apstrīdētās likumu normas tieši neskarot personas tiesības un intereses. Apstrīdēto likumu normu jēga esot radīt tādu tiesisko ietvaru, kas ļautu pieņemt efektīvus lēmumus atbilstoši konkrētai epidemioloģiskajai situācijai. Esot pieļaujams tas, ka šādās situācijās Saeimas komisiju sēdēs primāri tiek uzklausītas nozares speciālistu izteiktās riska prognozes un vērtējumi. Turklāt strauji mainīgos apstākļos vērā esot jāņem piesardzības princips. Saeima uzskata, ka apstrīdētās likumu normas ir balstītas uz saprātīgiem pieņēmumiem par iespējami piemērotāko regulējumu un vērstas uz pamattiesību aizsardzību. Tādējādi apstrīdētās likumu normas esot pieņemtas, ievērojot labas likumdošanas principu.

Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punktā un Izglītības likuma 14. panta 45. punktā noteiktais pilnvarojums Ministru kabinetam esot dots atbilstoši Satversmē noteiktajam, tas esot skaidrs un citstarp paredzot iespēju Ministru kabinetam samērīgi un efektīvi rīkoties, lai apkarotu Covid-19 infekcijas izplatību un nodrošinātu personu pamattiesību ievērošanu.

Būtiska nozīme esot Pārvaldības likuma normu izstrādes un darbības kontekstam – Covid-19 infekcijas izplatības apkarošanai. Pēc ārkārtējās situācijas beigām 2020. gada 9. jūnijā esot bijis nepieciešams turpināt ar Covid-19 infekcijas izplatību saistīto risku novēršanu, neregulējot privātpersonu un institūciju kompetences un darbības jautājumus. Atbilstošs regulējums, kas ļautu pakāpeniski atcelt piesardzības pasākumus un vienlaikus arī efektīvi nodrošināt personu

tiesības tad, ja epidemioloģiskā situācija atkal pasliktinātos, esot ietverts Ministru kabineta izstrādātajā likumprojektā “Covid 19 infekcijas izplatības pārvaldības likums”. Likumam esot skaidrs mērķis, un tajā esot nostiprināti vispārējie valsts institūciju darbības pamatprincipi, privātpersonu tiesības un pienākumi valsts apdraudējuma novēršanai un pārvarēšanai Covid-19 infekcijas izplatības laikā. Saskaņā ar Pārvaldības likumu personu tiesības varot ierobežot vienīgi ar mērķi aizsargāt sabiedrības veselību un drošību saistībā ar Covid-19 infekcijas izplatību. Likumdevējs esot noteicis, ka šis likums nevar kalpot par tiesisko pamatu tādu personas tiesību ierobežojumu noteikšanai, kuri nav saistīti ar šo mērķi, un jebkuri ierobežojumi ir nekavējoties atceļami, tiklīdz zūd objektīva nepieciešamība tos saglabāt. Tādējādi Pārvaldības likumā esot noteikti būtiskākie ar Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldību saistītie jautājumi, kā arī izveidots skaidrs tiesiskais ietvars, kurā izpildvara ir spējīga izstrādāt detalizētāku regulējumu un pieņemt konkrētajā epidemioloģiskajā situācijā nepieciešamos lēmumus attiecībā uz nepieciešamajiem piesardzības pasākumiem un personu tiesību ierobežojumiem.

Pārvaldības likuma teksts skaidri norādot uz Ministru kabineta tiesībām lemt par izglītības procesa organizēšanu attālināti. Tas neradot pretrunas ar Izglītības likuma 14. panta 45. punktā noteikto. Izpildvaras pilnvaras uz laiku paplašinātas tiktāl, lai tā varētu efektīvi veikt pasākumus visas sabiedrības interesēs, ņemot vērā Covid-19 infekcijas risku daudzslāņainību un plašo skarto personu loku. Tādējādi apstrīdētajās likuma normās likumdevēja dotais pilnvarojums Ministru kabinetam esot pietiekami skaidrs.

Turklāt Pārvaldības likums nenosakot pastāvīgu regulējumu un esot spēkā tikai tik ilgi, kamēr pastāv epidemioloģiskās drošības draudi saistībā ar Covid-19 infekcijas izplatību. Likuma mērķis un darbības joma jau paši par sevi norādot, ka tas regulē posmu pēc ārkārtējās situācijas, lai valsts iestāžu un privātpersonu tiesību un pienākumu apjoms būtu pielāgots situācijai, kad valstī joprojām turpina izplatīties Covid-19 infekcija. Pārvaldības likumā esot ietverts arī mehānisms parlamenta regulārai informēšanai par aktuālo epidemioloģisko situāciju un izpildvaras rīcību. Pilnvarojums Ministru kabinetam nekādā ziņā nemainot

parlamenta – demokrātiski ievēlētā likumdevēja – statusu, un nepieciešamības gadījumā Saeima esot tiesīga pati pieņemt nepieciešamo regulējumu saistībā ar Covid-19 infekcijas izplatību.

Tādējādi Saeima uzskata, ka apstrīdētās likumu normas neierobežo personu pamattiesības, bet gan paredz skaidru pilnvarojumu Ministru kabinetam un tas īstenojams likumdevēja noteiktajos tiesiskajos ietvaros.

6. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ministru kabinets – uzskata, ka Noteikumu Nr. 360 27.1.3. apakšpunkts un 32.⁷ punkta 2. un 3. apakšpunkts (turpmāk arī – apstrīdētās noteikumu normas) atbilst Satversmes 112. pantam.

Ministru kabinets drīkstot tikai konkretizēt jeb detalizēt Saeimas pieņemto likumu un, izdodot apstrīdētās noteikumu normas, esot vadījies no pilnvarojošo normu satura un mērķa. Ņemot vērā Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punktā ietverto pilnvarojumu, Ministru kabinetam esot jānoregulē visi tie ar izglītības procesa organizēšanu un kārtību saistītie jautājumi, kas ietverti Izglītības likuma 14. pantā, tostarp mācību procesa nodrošināšana attālināti. Noteikumu Nr. 360 sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (turpmāk – anotācija) attiecībā uz izglītības procesa organizēšanas un norises nosacījumiem esot norādīts, ka izglītības jomā arī pēc ārkārtējās situācijas beigām ir nepieciešams ievērot samērīgus epidemioloģiskās drošības pasākumus. Apstrīdētās noteikumu normas esot jāvērtē kontekstā ar konkrētās situācijas epidemioloģiskajiem apstākļiem. Šīs normas esot pieņemtas, ievērojot pilnvarojumu turpināt ierobežojumu īstenošanu pēc ārkārtējās situācijas beigām, kā arī Covid-19 infekcijas izplatības riskus konkrētajā situācijā.

Ministru kabineta 2021. gada 24. marta sēdē un 2021. gada 26. marta ārkārtas sēdē esot izskatīta Izglītības un zinātnes ministrijas sagatavota prezentācija “Statistiskā analīze par skolu darbības uzsākšanu pēc reģionu principa” un diskutēts par ierobežojumiem izglītības jomā pēc ārkārtējās situācijas beigām. Pēc ilgstošām diskusijām valdības sēdē esot atļauts īstenot izglītības procesu pēc reģionu principa, ievērojot Covid-19 saslimstības kumulatīvos

rādītājus. Reģionu princips esot izraudzīts tāpēc, lai būtu iespējams klātienē mācības atsākt pakāpeniski, izvairoties no Covid-19 infekcijas nekontrolētas izplatības. Alternatīvs risinājums būtu pilnīga izglītības procesa organizēšana attālināti.

Ārkārtējai situācijai beidzoties, epidemioloģiskā situācija valstī neesot strauji uzlabojusies un saslimstības rādītāju pieaugums turpinājies. No 2021. gada marta līdz maijam, kad atsevišķos gadījumos tika pieļautas mācības klātienē, pieaugusi saslimstība ar Covid-19 vecuma grupā no septiņiem līdz 19 gadiem. Turklāt liels Covid-19 gadījumu īpatsvars bijis skolotāju vidū. Arī citās pakalpojumu jomās ar 2021. gada 7. aprīli esot noteikti dažādi pakalpojumu sniegšanas ierobežojumi, pakāpeniski pieļaujot to atcelšanu vai mīkstināšanu. Ministru kabineta noteiktais regulējums sasniedzot tādu pašu mērķi, kādu likumdevējs vēlējies sasniegt, pieņemot Pārvaldības likumu. Arī apstrīdētās normas esot pieņemtas atbilstoši pilnvarojuma mērķim.

Pārvaldības likumā noteikto pasākumu kopums Covid-19 infekcijas izplatības laikā esot pietiekami skaidri formulēts. Ar likumu noteikto personas pamattiesību ierobežojumu leģitīmais mērķis esot sabiedrības drošības un veselības interešu aizsardzība. Satversmes 112. pantā noteiktās tiesības uz izglītību kopsakarā ar Satversmes 111. pantā garantētajām tiesībām uz veselību citstarp nosakot valstij pienākumu rūpēties par bērnu veselību, kā arī par to, lai bērni varētu īstenot savas tiesības uz izglītību. Šo pienākumu pildot, vajadzējis gan pielāgot mācību saturu valstī izsludinātās ārkārtējās situācijas apstākļiem, gan paredzēt atbilstošus piesardzības pasākumus saistībā ar Covid-19 infekcijas izplatību. Likumdevēja un izpildvaras izraudzītie līdzekļi esot piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai, jo ar apstrīdētajām normām tiekot gan nodrošinātas tiesības uz izglītību, gan sasniegts sabiedrības drošības un veselības interešu mērķis. Labums, ko iegūst sabiedrība, konkrētajā gadījumā esot lielāks par indivīda tiesību ierobežojumu.

7. Pieaicinātā persona – Izglītības un zinātnes ministrija – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 112. pantam.

Pēc ārkārtējās situācijas beigām 2021. gada 7. aprīlī nepieciešamību turpināt mācību procesu attālināti esot noteikusi epidemioloģiskā situācija valstī. Galvenais indikators esot bijis Covid-19 saslimstības rādītājs, bet lēmumus par izglītības procesa norisi ietekmējuši arī citi apstākļi, tostarp saslimstības uzliesmojumi konkrētās iestādēs un iedzīvotāju migrācija starp novadiem. Pakāpeniskai mācību procesa atsākšanai esot izraudzīts reģionu princips, izvairoties no nekontrolētas Covid-19 infekcijas izplatības.

Lai samazinātu izglītojamo psihoemocionālo slodzi, bijusi paredzēta iespēja daļu no formālās izglītības programmas apgūt klātienē ārtelpās. 12. klases izglītojamiem, kā arī izglītojamiem, kas dažādu vides un sociālu apstākļu dēļ pakļauti priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riskam, bijusi paredzēta iespēja klātienē saņemt individuālas konsultācijas. Tādējādi esot rasts samērīgs risinājums attālināto mācību laikā iegūto zināšanu atsevišķu aspektu nostiprināšanai.

Tāpat tiek nodrošināti arī citi atbalsta pasākumi izglītojamiem, viņu vecākiem un pedagogiem. Izglītojamie varot saņemt individuālas konsultācijas un psihoemocionālo atbalstu, bet pedagogi – apmeklēt supervīzijas arī Izglītības kvalitātes valsts dienesta īstenotā projekta “Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” ietvaros. Savukārt Valsts izglītības satura centrs īstenojot projektu “Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai”, kura ietvaros tiek piedāvātas konsultācijas vecākiem, kuru bērniem ir speciālas vajadzības attiecībā uz mācību procesa organizēšanu un mācīšanos. Savukārt 2021. gada 19. janvārī Ministru kabinets esot apstiprinājis Veselības ministrijas izstrādāto informatīvo ziņojumu “Par nepieciešamajiem pasākumiem 2021. gadam un turpmāk ik gadu, lai samazinātu ilglaicīgu negatīvo ietekmi uz sabiedrības psihisko veselību, ko rada Covid-19 pandēmija”.

Izglītības kvalitātes valsts dienests esot veicis attālināto mācību izpēti laikā no 2020. gada aprīļa līdz jūnijam, kā arī 2020./2021. mācību gadā, iesaistot tajā visas izglītības iestādes, uz kurām attiecās izglītības iestādes vai izglītības programmu akreditācija, kā arī veicot 754 izglītības iestāžu vadītāju aptauju. Izpētes laikā esot secināts, ka attālināto mācību kvalitāti ietekmē vairāki faktori, tostarp izglītības iestādes pārvaldības kvalitāte, tehniskais nodrošinājums un

programmnodrošinājums, īstenotā komunikācija un atbalsta pasākumu kopums sadarbībai ar vecākiem un izglītojamiem, visu iesaistīto pušu digitālā prātība, izglītības iestāžu un pedagogu atvērtība pārmaiņām, izglītības sistēmas pārvaldības kvalitāte un prasme īstenot krīzes komunikāciju.

Apkopojot 2020./2021. mācību gadā izpētes laikā iegūto informāciju un datus, varot konstatēt, ka attālinātajām mācībām bijusi nozīmīga ietekme uz izglītības kvalitāti. Būtiski uzlabojušās visu iesaistīto digitālās prasmes, tomēr izglītojamiem un pedagogiem pieejamais tehniskais nodrošinājums un programmnodrošinājums esot bijis atšķirīgs un tikai daļēji pietiekams. Tāpat secināts, ka krīzes situācijā īstenotās attālinātās mācības uzskatāmas nevis par ikdienas mācībām līdzvērtīgu risinājumu, bet gan par atbilstošu risinājumu tam, lai nodrošinātu izglītības ieguves nepārtrauktību epidemioloģisko ierobežojumu situācijā. Attālinātās mācības esot veicinājušas nevienlīdzības pieaugumu izglītības kvalitātes ziņā atkarībā no tā, vai izglītības iestāde spējusi nodrošināt mācību procesa apjomīgāku individualizāciju vai arī lielāko daļu atbildības par mācību procesu atstājusi vecākiem.

Izglītības kvalitātes valsts dienesta veiktajā izpētē secināts arī tas, ka attālinātās mācības būtiski ietekmējušas izglītojamo, viņu vecāku un pedagogu labizjūtu un lielāko ietekmi atstājušas uz pusaudžu mentālo veselību. To tieši ietekmējis pārāk ilgais laiks, kuru bērni un jaunieši pavadījuši pie ekrāna un kura rezultātā mēdzot rasties veselības problēmas, padziļināties atkarības, mazkustīguma dēļ rodoties svara pieaugums. Daļai bērnu, īpaši pusaudžu vecumā, rodoties stress, kas saistīts ar nepieciešamību ieslēgt kameru un skatīties uz sevi ekrānā.

Attiecībā uz reģionu principu izpētē secināts, ka tas daļēji palīdz risināt ar izglītības kvalitāti saistītos izaicinājumus, jo izglītojamiem pēc atgriešanās izglītības iestādē nepieciešams noteikts adaptācijas periods, kurā audzināšanas un socializācijas jautājumi dominē pār mācībām. Savukārt izglītības iestādēm nepieciešams papildu laiks, lai pielāgotu vidi jaunajām epidemioloģiskajām prasībām, sakārtotu jautājumus, kas saistīti ar izglītojamo drošu nogādāšanu uz izglītības iestādi un atpakaļ, kā arī ēdināšanu.

Izglītības un zinātnes ministrija norāda, ka jau no attālināto mācību sākuma tā nepārtraukti aicinājusi izglītības iestādes un pedagogus mērķtiecīgi izvērtēt būtiskākos akcentus mācību saturā un nozīmīgi samazināt apgūstamā satura apjomu, jo attālināti neesot iespējams īstenot mācību priekšmeta programmu tādā pašā apjomā kā normālos apstākļos klātienē. Ieteikums samazināt mācību saturu ietverts arī visās Valsts izglītības satura centra vadlīnijās attālināto mācību īstenošanai kopš 2020. gada pavasara.

Esot secināts, ka krīzes situācijā īstenotajā attālinātajā izglītības procesā apgūtā mācību satura apjoms samazinājies par 30 līdz 50 procentiem atkarībā no izglītojamo vecumposma un izglītības iestādes izraudzītās pieejas. Savukārt aptuveni 30 procentiem pedagogu radušās grūtības saistībā ar nepieciešamību samazināt mācību saturu un ņemt vērā izglītojamo iespējas mācību gada ietvaros attālināti, bet kvalitatīvi apgūt visus plānotos tematus. Ja pedagogs nav bijis pietiekami elastīgs, lai atbilstoši apstākļiem samazinātu mācību saturu, klasēs esot radusies vai varējusi rasties pārslodze.

Izglītības iestādēm esot sniegti ieteikumi attālināto mācību īstenošanai attiecībā uz dažādām mērķgrupām. Attiecībā uz vispārējo izglītību esot ieteikts, piemēram, atbilstoši izstrādātajam plānam informēt skolēnus un viņu vecākus par uzdoto, izvietot saites uz mācību materiāliem, kas jāapgūst patstāvīgi, izstrādāt konsultāciju grafiku atgriezeniskās saites nodrošināšanai attālināti. Tāpat Valsts izglītības satura centrs esot sniedzis arī citus ieteikumus izglītības iestāžu vadītājiem attālināto mācību darba organizācijai un skolotājiem attālināto mācību plānošanai un īstenošanai, kā arī izstrādājis vadlīnijas klātienē, kombinētu un attālinātu mācību īstenošanai un skolēnu mācību snieguma vērtēšanai. Vairākkārt ticis uzsvērts arī tas, ka konkrētie 2020./2021. mācību gada un nākamo gadu valsts pārbaudes darbi tiks veidoti, ņemot vērā pandēmijas laikā ierobežotās skolēnu iespējas pilnvērtīgi apgūt izglītības standartiem atbilstošo mācību saturu. Skolēniem esot jāapgūst izglītības standartā definētie sasniedzamie rezultāti. Liels akcents esot likts uz skolēnu sagatavotības un prasmju diagnostiku, izmantojot diagnosticējošos darbus – gan tos, ko veidojuši paši skolotāji, gan tos, kas izstrādāti Valsts izglītības satura centra īstenoātā Eiropas Savienības struktūrfondu

projekta “Kompetenču pieeja mācību saturā” (turpmāk – projekts *Skola 2030*) ietvaros.

Izglītības iestādēm un skolotājiem attālināto mācību laikā tiek piedāvāts dažāda veida atbalsts, tostarp regulāras tiešsaistes konsultācijas, vebināri, projekta *Skola 2030* lietotāju atbalsta dienests un ekspertu līdzdalība pašvaldības vai izglītības iestādes organizētajos pasākumos, skolotāju mācīšanās kopienu un profesionālās kompetences pilnveides pasākumi, mācību resursu krātuve, kas regulāri tiek papildināta, izglītojoša vietne skolēniem un skolotājiem tavaklase.lv. Lielākā daļa metodisko materiālu, vadlīniju un nepieciešamā informācija skolotājiem, skolēniem un viņu vecākiem esot pieejama projekta *Skola 2030*, kā arī Valsts izglītības satura centra tīmekļvietnē.

Izglītības un zinātnes ministrija norāda, ka pēdējo gadu valsts pārbaudes darbu rezultāti nav salīdzināmi ar iepriekšējo gadu rezultātiem, jo pandēmijas dēļ attiecīgie pasākumi vai nu nenotika, vai bija atšķirīgi pēc to norises veida (klātienē vai attālināti), vai arī to mērķis un saturs tika mainīts. Piemēram, 9. klases eksāmeni 2019./2020. mācību gadā nenotika noteikto pulcēšanās ierobežojumu dēļ, savukārt 2020./2021. mācību gadā tie tika aizstāti ar obligātiem diagnosticējošajiem darbiem. Savukārt 3. un 6. klases diagnosticējošo darbu saturu skolotājiem attālināto mācību laikā bija iespēja iepriekš pārskatīt, lai atļautu skolēniem nepildīt tos uzdevumus, kuru mērķis bija pārbaudīt tādas prasmes, kuras dažādu iemeslu dēļ vēl nebija apgūtas. Šī iespēja varējusi būt par iemeslu tam, ka, piemēram, 2021. gadā diagnosticējošo darbu rezultāti matemātikā 6. klasei bijuši augstāki nekā iepriekšējos gados.

Vispārējās vidējās izglītības ieguvēju vidējie sasniegumi centralizētajos eksāmenos pēdējos trijos gados neesot būtiski mainījušies. Tomēr esot jāņem vērā, ka jau 2020. gadā tika mainītas eksāmenu programmas. Salīdzinājumā ar 2020. gadu 2021. gadā esot vairāk to skolēnu, kuri guvuši augstus sasniegumus centralizētajos eksāmenos, tomēr lielāks esot arī to skolēnu skaits, kuri eksāmenos uzrādījuši nepietiekamus vai vājus rezultātus. 2020./2021. mācību gadā esot pieaudzis to vidējās izglītības iestāžu absolventu skaits, kuru mācību sasniegumi ir teicami un izcili.

8. Pieaicinātā persona – Tieslietu ministrija – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 112. pantam.

Izstrādāt un adaptēt mācību līdzekļus un metodes, lai bērni maksimāli labi apgūtu izglītības programmu un attīstītu savas prasmes, arī mācoties attālināti, esot Izglītības un zinātnes ministrijas kompetencē.

Izglītības likuma 14. panta 45. punktā un Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punktā ietvertais pilnvarojums Ministru kabinetam esot skaidrs un norādot, kā tas ir īstenojams. Šīs normas pilnvarojot Ministru kabinetu Covid-19 infekcijas izplatīšanās vai izplatības draudu gadījumā epidemioloģiskās drošības nolūkos noteikt izglītības procesa organizēšanas nosacījumus un kārtību, tostarp noteikt attālināto mācību organizēšanas un īstenošanas kārtību. Apstrīdētās likumu normas esot pieņemtas atbilstoši Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteiktajai kārtībai, ievērojot varas dalīšanas principu. Tādējādi šajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums esot noteikts ar likumu.

Pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis esot sabiedrības drošības un veselības aizsardzība. Tieslietu ministrija norāda, ka sabiedrības drošības un veselības intereses ir aizsargājamas arī situācijā, kad valstī nav izsludināta ārkārtējā situācija. Lai gan valstī izsludinātā ārkārtējā situācija bija beigusies 2021. gada 7. aprīlī, Covid-19 infekcijas izplatība un saslimstība vēl turpinājusies. Lai aizsargātu sabiedrības drošības un veselības intereses, vajadzējis ieviest atbilstošus pasākumus Covid-19 infekcijas izplatības mazināšanai un novēršanai arī pēc ārkārtējās situācijas beigām.

Attālināto mācību īstenošana novēršot infekcijas ķēžu rašanos un to, ka bērni nonāk saskarsmē cits ar citu. Turklāt attālināto mācību īstenošana esot noteikta kā galējais ierobežojums, proti, Covid-19 infekcijas izplatības laikā valstī ticis atzīts, ka vienas no būtiskākajām pamattiesībām ir tieši tiesības uz izglītību. Situācijā, kad tiek noteikti personu pulcēšanās ierobežojumi, izglītības joma esot pēdējā, kurā valsts nosaka ierobežojumus, īstenojot attālinātās mācības. Vērā esot jāņem arī atbalsts, ko valsts sniegusi ģimenēm attālināto mācību īstenošanai, proti, tas, ka izmaksāti 500 *euro* par katru bērnu.

Pēc Tieslietu ministrijas ieskata, likumdevēja izraudzītie līdzekļi bija piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai un ar alternatīviem, saudzējošākiem līdzekļiem šis mērķis, vismaz tādā pašā kvalitātē, nebija sasniedzams. Ministru kabinets esot ieviesis tādu risinājumu, kas pieļauj mācību atsākšanu klātienē pēc reģionu principa, tādējādi esot analizēta situācija katrā pašvaldībā, dodot iespēju mācīties klātienē tajās pašvaldībās, kurās Covid-19 saslimstības kumulatīvais rādītājs nebija pārāk augsts. Izraudzītais risinājums esot uzskatāms par saudzējošāku līdzekli, jo vairākos izņēmuma gadījumos pieļāvis mācību procesa norisi arī klātienē. Tādējādi ar apstrīdētajām normām noteiktie pamattiesību ierobežojumi esot atbilstoši samērīguma principam.

9. Pieaicinātā persona – Veselības ministrija – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 112. pantam.

Saskaņā ar Satversmes 111. pantā noteikto valstij esot pienākums pandēmijas apstākļos attiecīgi uz tiem reaģēt un pieņemt regulējumu, kas vērsts uz sabiedrības veselības aizsardzību un infekcijas izplatības ierobežošanu. Pamatojoties uz Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punktā noteikto pilnvarojumu, Ministru kabinets Covid-19 infekcijas izplatīšanās vai izplatības draudu gadījumā varot epidemioloģiskās drošības nolūkos noteikt izglītības procesa organizēšanas nosacījumus un kārtību, tostarp arī mācību procesa nodrošināšanai attālināti. Veselības ministrija uzskata, ka apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu un tam bija leģitīms mērķis – sabiedrības drošības un veselības aizsardzība.

Veselības ministrija uzskata, ka likumdevēja un izpildvaras izraudzītie līdzekļi bija piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai, jo ar konkrēto regulējumu tika gan nodrošinātas tiesības uz izglītību, gan sasniegts sabiedrības drošības un veselības interešu mērķis. Labums, ko ieguva sabiedrība – sabiedrības drošība un veselība –, konkrētajā gadījumā esot lielāks par indivīda zaudējumu, kas radīts, ierobežojot tiesības uz izglītību klātienē epidemioloģiski nedrošos apstākļos. Turklāt konkrētajā situācijā neesot bijis citu līdzekļu, kas ļautu sasniegt leģitīmo mērķi tādā pašā kvalitātē. Tādējādi ar apstrīdētajām normām noteiktais

pamattiesību, proti, tiesību uz izglītību ierobežojums esot atbilstošs samērīguma principam.

10. Pieaicinātā persona – tiesībsargs – uzskata, ka apstrīdētās noteikumu normas – neatbilst Satversmes 112. pantam.

Tiesībsargs piekrīt Saeimas atbildes rakstā norādītajam, ka apstrīdētās Izglītības likuma normas pašas par sevi neliedz iegūt pamatizglītību un vidējo izglītību un iespēja izmantot attālinātās mācības kā klātienes izglītības procesa daļu neaizskar bērna tiesības, bet tieši ir vērstas uz bērna tiesību nodrošināšanu konkrētā epidemioloģiskajā situācijā. Iespēja bērniem turpināt izglītības procesu attālināti Covid-19 infekcijas izraisītās pandēmijas laikā, kad tiek noteikti ierobežojoši pasākumi dažādās jomās, uzskatāma nevis par Satversmes 112. pantā noteikto tiesību ierobežojumu, bet – tieši pretēji – par līdzekli, kas nodrošina tiesības bez maksas iegūt pamatizglītību un vidējo izglītību.

Tādējādi tiesībsargs uzskata, ka apstrīdētās Izglītības likuma normas atbilst Satversmes 112. pantam, tomēr vērš uzmanību uz to, ka Ministru kabinets joprojām nav izpildījis šā likuma 14. panta 45. punktā tam doto pilnvarojumu noteikt attālināto mācību organizēšanas un īstenošanas kārtību. Līdz ar to rodoties risks, ka attālinātās mācības var tikt īstenotas patvaļīgi, kaitējot izglītības procesa kvalitātei.

Jebkuri lēmumi, kas ietekmē izglītības pieejamību, esot vērtējami pēc tā, vai un kādā mērā tie nodrošina bērna tiesības uz kvalitatīvu izglītību. Šo tiesību nodrošināšana nevarot būt formāla – valstī ir jāapzina un jāizstrādā konkrētas izglītības standartu minimālās prasības, kas attiektos ne tikai uz izglītības saturu, bet arī uz izglītības iegūšanas vidi un citiem apstākļiem, kas ietekmē bērna pilnvērtīgu attīstību.

Lai vērtētu, kādā veidā attālinātais mācību process ir ietekmējis izglītības kvalitāti, tiesībsargs esot vērsies Izglītības ministrijā, Izglītības kvalitātes valsts dienestā un Valsts izglītības satura centrā. No minēto institūciju atbildēm secināms, ka attālinātās mācības ir ietekmējušas apgūstamā mācību satura apjomu, bērnu un ģimeņu labsajūtu, palielinājušas nevienlīdzību starp dažādu izglītības

iestāžu izglītojamiem un izglītojamiem no sociālā riska ģimenēm. Turklāt esot ierobežotas iespējas atbilstoši novērtēt, cik lielā mērā attālinātās mācības ietekmējušas skolēnu zināšanas un prasmes, jo bērni pārbaudījumus kārtoja attālināti, bet valsts pārbaudījumi tika vai nu atcelti, vai arī to prasības tika būtiski samazinātas. Neesot būtiski palielinājies vai mainījies to bērnu skaits, kuri mācības pārtrauc, ir atstāti uz otru gadu vai arī neturpina vidējās izglītības ieguvu, tāpēc varot secināt, ka Covid-19 pandēmijas laikā izglītības process nav ticis pārtraukts. Tomēr Izglītības kvalitātes valsts dienesta vērtējums par to, ka mācības 1.–3. klasē attālināti nav iespējams īstenot tikpat kvalitatīvi kā klātienē un tāpēc tās primāri būtu saglabājamā klātienē, savukārt 4.–12. klasē būtu jāievieš rotācijas princips un individuālās vai grupu konsultācijas dažādu prasmju un ar tām saistīto tematu apguvei, liekot secināt, ka ar apstrīdētajām noteikumu normām ieviestie ierobežojumi, kas liedza vispār atjaunot mācības klātienē pēc ārkārtējās situācijas beigām, būtiski ierobežoja Satversmes 112. pantā noteiktās tiesības uz vispārējo pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību.

Apstrīdētās noteikumu normas esot izdotas, ievērojot likumdevēja piešķirto pilnvarojumu un atbilstoši citām tiesību normām. Apstrīdētajās noteikumu normās noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis esot citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība.

Covid-19 infekcijas izplatību ierobežojošie pasākumi tiekot primāri īstenoti tālab, lai pasargātu pieaugušos, nevis bērnus, tomēr tas nenozīmējot, ka ierobežojumi nav pieņemti arī bērnu interesēs. Bērni esot tā sabiedrības daļa, kura visvairāk atkarīga no pieaugušajiem, tāpat sabiedrības veselības apdraudējums esot arī bērnu veselības un attīstības apdraudējums. Tādējādi savlaicīga un efektīva rīcība, kas vērsta uz valsts iedzīvotāju pasargāšanu no Covid-19 infekcijas, varot būt saskanīga ar bērna interesēm saņemt pienācīgu aprūpi, iegūt izglītību un augt drošā vidē.

Satversmes 112. pantā noteiktās tiesības uz izglītību esot nozīmīgas cilvēka pamattiesības, it īpaši tas attiecoties uz bērna tiesībām un pienākumu iegūt pamatizglītību. Nosakot ierobežojumus Covid-19 infekcijas izplatības mazināšanai, esot rūpīgi jāvērtē šo ierobežojumu samērīgums ar bērna tiesībām uz

izglītību un pamatizglītības obligātumu. Ar epidemioloģisko drošību saistītie lēmumi esot vērtējami kopsakarā ar daudziem apstākļiem, proti, ne tikai ar šo lēmumu iespējamo ietekmi uz Covid-19 infekcijas izplatību, bet arī ar citām sekām, kas skar bērnus un sabiedrību kopumā. Eiropas Savienības un starptautisko organizāciju pētījumos saistībā ar Covid-19 izplatību un izglītības pieejamību esot secināts, ka lēmums slēgt izglītības iestādes būtu jāpieņem kā pēdējais līdzeklis Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai, jo iespējamie ieguvumi, visticamāk, neatsvērs negatīvo ietekmi uz bērnu fizisko un garīgo veselību, izglītības kvalitāti, kā arī plašāku ekonomisko ietekmi uz visu sabiedrību. Tāpēc Ministru kabinetam vajadzējis sniegt konkrētus un neapšaubāmus pierādījumus tam, ka konkrētais tiesību ierobežojums ir samērīgs ar leģitīmo mērķi, nevis vispārīgu apgalvojumu, ka tādējādi tiek aizsargāta sabiedrības veselība. Ministru kabinets šādus pierādījumus neesot sniedzis, nedz izdodot apstrīdētās noteikumu normas, nedz arī savā atbildes rakstā. Arī sniegtie statistikas dati neliecinot par to, ka attālināto mācību ieviešana būtu palīdzējusi samazināt Covid-19 infekcijas izplatību ne tikai vecuma grupā no septiņiem līdz 19 gadiem. Tas savukārt atbilstot starptautiskajos pētījumos izdarītajam secinājumam, ka izglītības iestāžu klātienes darbība būtiski nepalielina Covid-19 infekcijas izplatību, ja vien tiek ievēroti pienācīgie drošības pasākumi.

Tiesībsargs uzskata, ka Ministru kabinets nav vērtējis alternatīvus līdzekļus, kas mazāk ierobežotu personas pamattiesības, un nav pamatojis to, ka sabiedrības ieguvums ir lielāks nekā personas tiesībām noteiktais ierobežojums. Nevarot piekrist arī argumentam par augsto saslimstību ar Covid-19 skolotāju vidū, jo 2021. gada pavasarī pedagogiem jau bija pieejamas vakcīnas. Turklāt valdībai vajadzējis skaidrot, kādā veidā tā plāno novērst paredzamo kaitējumu, ko bērniem un sabiedrībai var radīt ilgstoša attālinātā mācīšanās. Latvija esot bijusi viena no tām valstīm, kuras attālināto mācību procesu īstenojušas visilgāk. Tādējādi apstrīdētajās noteikumu normās noteiktais pamattiesību ierobežojums neatbilstot samērīguma principam.

11. Pieaicinātā persona – Slimību profilakses un kontroles centrs – norāda, ka, analizējot epidemioloģiskos datus, var secināt: attālināto mācību ieviešana ievērojami ietekmējusi Covid-19 infekcijas intensitāti bērniem un jauniešiem septiņu līdz 19 gadu vecuma grupā. Ja šāds ierobežojums netiktu noteikts, saslimstība ar Covid-19 skolas vecuma bērnu vidū, visticamāk, turpinātu strauji pieaugt, arī saslimstības pieaugums valstī kopumā būtu ievērojami augstāks un tas novestu pie veselības nozares pārslodzes, smago gadījumu skaita un mirstības pieauguma.

Skolu slēgšana esot bijis viens no galvenajiem pasākumiem, ko sākotnējā Covid-19 pandēmijas posmā īstenojušas gandrīz visas Eiropas Savienības un Eiropas Ekonomikas zonas valstis. Sākoties 2020./2021. mācību gadam, esot bijis vērojams straujš saslimstības intensitātes pieaugums sabiedrībā kopumā. Skolas vecuma bērnu un jauniešu vidū šī tendence bijusi vēl vairāk izteikta nekā vidēji sabiedrībā. Veicot Covid-19 gadījumu epidemioloģisko izmeklēšanu, esot noskaidrots, ka vairāk nekā pusei no saslimušajiem 7.–12. klases skolēniem inficēšanās bija saistīta ar izglītības iestādes apmeklējumu. Klātienē mācību laikā skolās esot konstatēti vairāki Covid-19 uzliesmojumi, par kādiem tika uzskatīti 60–170 saslimšanas gadījumi vienā iestādē, un 72 procenti no saslimušajiem bijuši skolēni, bet 28 procenti – skolu darbinieki. Pēc attālināto mācību ieviešanas uzliesmojumu skaits izglītības iestādēs ievērojami samazinājies un vecuma grupā no septiņiem līdz 19 gadiem saslimstības pieaugums bijis zemāks nekā kopējā populācijā valstī un citās vecuma grupās, turklāt tūlīt pēc ierobežojumu ieviešanas bijis konstatējams pat neliels saslimstības samazinājums.

Sākotnēji zinātnisko pierādījumu bijis maz un vispār zināšanas par skolu slēgšanas efektivitāti bijušas ierobežotas. Rodoties jauniem zinātniskiem pierādījumiem par skolu slēgšanas epidemioloģisko ietekmi, esot sākti arī pētījumi par skolu slēgšanas nelabvēlīgo sekundāro ietekmi. Pētījumi liecinot, ka proaktīva skolu slēgšana veicina nevienlīdzību un negatīvi ietekmē bērnu fizisko un garīgo veselību, izglītības kvalitāti, kā arī valsts ekonomisko izaugsmi un produktivitāti. Šie efekti esot ņemti vērā lēmumu pieņemšanas procesā, un skolu slēgšana izmantota kā pēdējais slimības izplatības kontroles līdzeklis. Arī Latvijā pēc

2021. gada septembra, kad saslimstība ar Covid-19 no jauna strauji palielinājās, skolas turpinājušas darbu klātienē. Tomēr skolu slēgšanai joprojām esot zināma ietekme elpceļu infekciju ierobežošanā, it īpaši tad, ja tā tiek īstenota kopā ar citiem fiziskās distancēšanās ierobežojumiem un kontaktu izsekošanu.

12. Pieaicinātā persona – Rīgas Stradiņa universitātes Sabiedrības veselības un sociālās labklājības fakultātes Sabiedrības veselības un epidemioloģijas katedras vadītājs Dr. med. Ģirts Briģis – norāda, ka no epidemioloģiskā viedokļa pēc ārkārtējās situācijas beigām 2021. gada 7. aprīlī bija pamats turpināt mācības attālināti. Ja tobrīd notiktu pilnīga pāreja uz klātienes mācībām, saslimstības līmenis un uzliesmojumu risks būtu palielinājies.

Covid-19 infekcijas pārneses un tālākas izplatīšanās galvenais priekšnosacījums esot cilvēku kontaktēšanās. Skolas un pirmsskolas iestādes esot vide, kurā ir īpaši labvēlīgi apstākļi infekcijas izplatībai. Daudzu valstu un arī Latvijas pieredze liecinot, ka tieši skolas nereti ir jaunu saslimšanas uzliesmojumu un tālāka vispārējās saslimstības pieauguma sākuma vieta. Tādēļ esot bijis epidemioloģisks pamats maksimāli ierobežot bērnu un jauniešu saskarsmi izglītības iestādēs, savukārt klātienes izglītības pieļaušana būtu nozīmējusi apzinātu saslimstības riska palielināšanu. Ierobežojumi tiekot salāgoti ar iespējamiem zaudējumiem izglītības procesā, bērnu attīstībā un psihiskās labklājības jomā. Izglītības procesa organizēšana un norise klātienē vai neklātienē esot politisks lēmums, kura pieņemšanā jāievēro visi iespējamie ar slimību saistītie riski un citi zaudējumi.

Ārkārtējā situācija esot nevis epidemioloģisks, bet gan juridisks jēdziens, un tās noteikšana esot politisks un administratīvs riska vadības akts, kas vērsts uz konkrētu mērķu sasniegšanu konkrētā laikā, ņemot vērā visus iespējamus faktoros. Nepastāvot precīzi epidemioloģiski kritēriji ārkārtējās situācijas noteikšanai. Piemēram, viedokļa sniegšanas laikā, 2021. gada 6. oktobrī, epidemioloģiskais stāvoklis esot daudz sliktāks un draudošāks, nekā tas bija pavasarī, taču ārkārtējā situācija nav izsludināta. Tādējādi, īstenojot politisko lēmumu maksimāli saglabāt izglītības procesu klātienē, lai novērstu citus, galvenokārt izglītības kvalitātes

zaudējumus, tiekot apzināti pieļauts epidemioloģiskais risks. Regulāra skolēnu testēšana attiecībā uz Covid-19 infekcijas ierosinātāja klātbūtni un prasība izglītības iestāžu darbiniekiem vakcinēties tikai daļēji un nepilnīgi mazinot epidemioloģiskos riskus. Neesot arī pierādāma Pieteikuma iesniedzēju veselības traucējumu cēloniskā saistība vienīgi vai vispār ar attālināto mācību procesu.

13. Pieaicinātās personas – Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes profesores *Dr. paed. Linda Daniela un Dr. psych. Baiba Martinsone* – norāda, ka ārkārtas attālinātais mācību process ir atstājis ietekmi uz izglītību un tās kvalitāti, taču šī ietekme nav radīta mērķtiecīgi.

Laikā, kad bija noteikts attālināts mācību process, esot ieviesti samērā daudzi tādi risinājumi, kas palīdzējuši pārvarēt radušās problēmas un nodrošinājuši atbalstu bērniem un skolotājiem. Piemēram, esot izveidots projekts “Tava klase”, kura ietvaros filmētas mācību stundas, kas izmantojamas mācību procesā, kā arī veiktas izmaiņas normatīvajos aktos, definējot, kas ir attālināts mācību process, nosakot, ka tā ir klātienē mācību forma, un tādējādi nodrošinot to, ka arī attālinātas mācības tiek organizētas strukturēti.

Izglītības kvalitātes krišanās esot vērojama visā pasaulē. Pasaules Bankas pētījumā esot secināts: lai arī kāda veida modelis tiek izmantots iespējamo situācijas attīstības scenāriju prognozēšanā, organizējot attālinātu mācīšanos, ir paredzams tas, ka pēc pandēmijas zaudējumi būs. Neraugoties uz jau paredzētajām izglītības kvalitātes problēmām, tomēr neesot pamata apgalvot, ka mācību procesa turpināšana attālināti tieši pēdējo pusotru mācību gada mēnesi būtu par iemeslu vispārējam izglītības kvalitātes kritumam. Nevarot arī pārliecināties par to, ka Pieteikuma iesniedzēju veselības problēmas radušās tieši šajā attālināto mācību posmā pēc ārkārtējās situācijas atcelšanas.

14. Pieaicinātā persona – *Dr. iur. Kristīne Jarinovska* – uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 112. pantam.

Tiesību uz izglītību jēga esot panākt, ka ikkatram ir reāla iespēja attīstīt un pilnveidot savu personību tā, lai varētu dzīvot pašcieņas pilnu dzīvi, kā arī kļūt par

pilnvērtīgu sabiedrības locekli un apspriešanās demokrātijas veidotāju. Pamatizglītības ieguves formas brīvība esot saistāma ar šīs izglītības pakāpes obligātumu, kas esot daļa no vispāratzītām un Latvijas Republikai saistošām cilvēktiesību normām. Šo tiesību garantēšanai kalpojot Satversmes 112. pants. Pamatizglītības īstenošana klātienē – ar publisku vai valsts atzītu privātu izglītības institūciju starpniecību – kā izglītības ieguves pamatforma esot daļa no Rietumu pasaules kultūras tradīcijas, un tādējādi tiekot nodrošināts gan valsts noteiktais pamatzglītības minimums, gan arī indivīda socializācija. Savukārt citas izglītības ieguves formas esot elementi, kas nepieciešami, lai paplašinātu izglītības pieejamību, sasniedzamību, pieņemamību un pielāgošanās spēju. Valstij esot pienākums piedāvāt dažādus inovatīvus un izglītojamo interesēs balstītus risinājumus izglītības ieguvei. Izglītības ieguves formas ziņā šāds pienākums ietverot individualizētākus risinājumus izglītojamā tiesību un tiesisko interešu nodrošināšanai.

Mūsdienās tiesības uz bezmaksas izglītību vispār nozīmējot tiesības uz bezmaksas izglītību institūcijā. Turklāt visiem neatkarīgi no spējām un prasmēm vajagot būt pieejamai agrīnai profesionālajai ievirzei. Klātiešana kā izglītības ieguves forma, kas tiek īstenota ar atbilstošu valsts un valsts atzītu privātu izglītības institūciju tīkla palīdzību, esot uzskatāma par atbilstošāko agrīnas profesionālās ievirzes pamatformu. Atšķirīga pamatzglītības ieguves forma esot nosakāma gadījumiem, kad izglītība netiek iegūta Izglītības likuma 4. pantā noteiktajā termiņā – līdz 18 gadiem. Proti, valstij esot jānodrošina tāda izglītības ieguves forma, kas ir derīga neatkarīgi no izglītojamo vecuma.

Lai gan vispārējā vidējā izglītība Latvijā nav obligāta, tā tomēr esot personības, sabiedrības un valsts izaugsmei nepieciešama izglītības pakāpe. Vispārējās vidējās izglītības ieguve klātienē esot uzskatāma par pamatformu, ievērojot bezmaksas nosacījumu un to, cik liela nozīme vidējās izglītības mērķu sasniegšanā ir socializācijai. Tomēr šajā pakāpē, gatavojoties patstāvīgai dzīvei, esot svarīgas arī citas izglītības ieguves formas, piemēram, tālmācība un pašizglītība. Izglītības ieguves forma esot svarīga ne vien izglītības kvalitātes noteikšanai, bet šīs formas atbilstība formālajām kvalitātes prasībām esot arī

nozīmīgs priekšnoteikums izglītības atzīšanai nacionālā, Eiropas Savienības un starptautiskā līmenī.

Tādējādi Satversmes 112. pantā noteiktās pamattiesības, proti, tiesības uz izglītību, ietverot izglītības ieguves formas brīvību. Ievērojot izglītības nozīmi personas, sabiedrības un apspriešanās demokrātijas attīstībā, kā arī nepieciešamību izglītības sistēmu organizēt atbilstoši Rietumu pasaules kultūras tradīcijām, tostarp nodrošināt bezmaksas izglītību, klātienē izglītība esot uzskatāma par izglītības ieguves pamatformu. Valsts aizsargājot ikviena tiesisko paļāvību uz iespēju iegūt izglītību klātienē, savukārt izvēles brīvība par labu citai izglītības ieguves formai esot saistīta galvenokārt ar izglītojamā tiesību un tiesisko interešu nodrošināšanu. Tomēr arī gadījumos, kad izraudzīta cita izglītības ieguves forma, esot jānodrošina socializācija tādā apjomā, kas rada nepieciešamo stimulu personības tapšanai, kā arī sagatavo izglītojamo dzīvei un dalībai politiskajos procesos, tādējādi veidojot mūsdienīgu apspriešanās demokrātiju.

Valstij, atzīstot Covid-19 pandēmiju par tādu ārkārtēju sabiedrisko stāvokli, kas apdraud nācījas dzīvi, esot tiesības ierobežot tiesības uz izglītību, tostarp ierobežojot izglītības ieguves formas brīvību vai pilnībā atsakoties no šīs brīvības. Šādā situācijā valstij esot jāievēro Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 15. pantā noteiktā kārtība.

Jēdziens “klātiene” likumdevēja izpratnē vairs neietverot obligātu nepieciešamību fiziski atrasties izglītības iestādes ēkā vai citās noteiktās telpās, kur tiek īstenota izglītības programma. Termins “attālinātās mācības” esot ieviests bez atbilstoša pamatojuma – kā juridiska fikcija, lai gan neklātieni, gan tālmācību uzdotu par klātieni un tādējādi neievērotu tiesiskās sekas, kas var izrietēt no faktiskās izglītības ieguves formas. Likumdevēja rīcības brīvību, nosakot jēdzienu saturiskās aprises, esot ierobežota – to ierobežojot gan tiesību normas, gan juridiskā doktrīna, gan zinātnes nozares, ar ko saistāma likumdevēja jaunrade, gan atklātie jēdzieni un atklātos, nevis izdomātos jēdzienus apzīmējoši termini.

Saeima savā atbildes rakstā esot nepamatoti atsaukusies uz Apvienoto Nāciju Organizācijas Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komitejas Vispārējā komentāra Nr. 13 6 (b) apakšpunktu, jo tas primāri attiecoties uz tālmācību, nevis

uz attālinātajām mācībām. Izglītības fiziska sasniedzamība gan nozīmējot arī izglītības sasniedzamību ar mūsdienu tehnoloģiju palīdzību, tomēr esot jāņem vērā, ka tās rezultātā ne tiesiski, ne faktiski nedrīkst rasties diskriminācija un šādai sasniedzamībai jābūt ekonomiski iespējamai katram.

Ministru kabineta atbildes rakstā neesot norādes uz Konvencijas 15. panta trešajā daļā noteiktās argumentācijas esību. Neatbilstošu tiesisko regulējumu nevarot attaisnot ar epidemioloģiskiem argumentiem vairāk nekā pusotru gadu pēc tam, kad Covid-19 infekcijas izplatība sasniegusi pandēmijas līmeni.

Saeimas un Ministru kabineta atbildes rakstos neesot ietverts izraudzīto līdzekļu zinātniskais pamatojums, nedz arī konkrētas norādes uz šādu pamatojumu, lai gan atsevišķi pētījumi publicēti jau 2020. gadā. Par pamatojumu nevarot uzskatīt vārdkopu “epidemioloģiskā drošība” un citus vispārīgus apgalvojumus.

15. Pieaicinātā persona – bērnu un pusaudžu psihoterapijas speciālists Nils Konstantinovs – norāda, ka kopumā attālinātās mācības radīja papildu riska faktorus, kas varētu traucēt skolēnu attīstību un pastiprināt viņu psihoemocionālās grūtības. Tomēr attīstības psiholoģijā parasti neesot iespējams konstatēt tiešu kauzālu saikni starp vienu izolētu faktoru, piemēram, pāreju uz attālinātajām mācībām, un konkrētu attīstības iznākumu, piemēram, kādām psihopatoloģijas izpausmēm vai būtiski negatīvi ietekmētu attīstību. Tāpēc bez papildu izvērtējuma un psihodiagnostikas nevarot zinātniski pamatot to, ka ieviestie ierobežojumi būtu kādu bērnu ietekmējuši negatīvi vai pakļāvuši būtiskiem riskiem viņa attīstību.

Psihoemocionālie traucējumi vairumā gadījumu izpaužoties skolas vecuma bērniem un pusaudžiem, un tos ietekmējot daudzi faktori, tostarp psiholoģiskie, bioloģiskie, ekoloģiskie un sociālie. Savukārt šo traucējumu izpausmi konkrētajā bērņā nosakot bērna individuālie faktori, tādi kā temperaments un pieejamā atbalsta sistēma. Bērni ar psihoemocionālās veselības traucējumiem esot pakļauti ievērojami lielākam riskam, ka viņu attīstības rezultāti daudzās dzīves sfērās, piemēram, mācībās, darbā, attiecībās, varētu būt sliktāki nekā citiem.

Izglītības iestādei esot būtiska nozīme visos bērna attīstības aspektos, un šī nozīme īpaši iezīmējusies Covid-19 pandēmijas ierobežojumu kontekstā. Psihoemocionālās veselības traucējumu pieaugums skolas vecuma bērniem tiek saistīts ar dažādiem faktoriem, tostarp skolas režīma un mācību formas izmaiņām. Lielākoties tiek runāts par trauksmes un depresijas traucējumu skaita pieaugumu, kā arī apgrūtinātu spēju mācīties un apgūt mācību vielu.

Tomēr Eiropā un pasaulē veiktie pētījumi norādot uz dažādiem psihoemocionālās veselības iznākumiem, ko varot skaidrot ar ļoti dažādo vispārējo un individuālo faktoru ietekmi uz psihopatoloģijas veidošanos. Psihoemocionālo traucējumu pieaugums skolas vecuma bērniem nebūt neesot tikai Covid-19 pandēmijas laikā konstatēts fenomēns, jo dažādos pētījumos esot aprakstīts jau vismaz divdesmit gadu garumā. Katrā jaunajā paaudzē kopš 20. gadsimta sākuma psihoemocionālo traucējumu izplatība esot lielāka nekā iepriekšējā paaudzē. Tas tiek skaidrots ar ekoloģiskajām un sabiedrības struktūras pārmaiņām, kā arī dzīvesveida pārmaiņām, kas risinās jauno tehnoloģiju ietekmē. Tādējādi Covid-19 pandēmijas laikā ieviesto ierobežojumu ietekme uz bērnu attīstību un veselību drīzāk esot vērtējama kā viens no vairākiem faktoriem, kuri pastiprināja sabiedrībā jau vairāku gadu desmitu laikā pastāvējušo tendenci un, iespējams, izteiktāk izpaudās tajās izglītības iestādēs, kurās jau pirms tam bija vairāk negatīvo faktoru vai kuras nespēja sniegt bērniem viņu psihoemocionālajām vajadzībām piemērotu atbalstu. Savukārt individuāla bērna līmenī noteikto ierobežojumu ietekme varētu būt ļoti dažāda – no negatīvas līdz pozitīvai.

Secinājumu daļa

16. Satversmes 112. pants nosaka: “Ikvienam ir tiesības uz izglītību. Valsts nodrošina iespēju bez maksas iegūt pamatizglītību un vidējo izglītību. Pamatizglītība ir obligāta.”

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 112. panta pirmais teikums nosaka pamattiesības iegūt izglītību šo tiesību visplašākajā izpratnē un ir attiecināms uz visu līmeņu un veidu izglītības programmām (*sk. Satversmes tiesas*

2011. gada 6. maija sprieduma lietā Nr. 2010-57-03 11.1. punktu). Tāpat tiesības uz izglītību ietver sevī personas brīvību izvēlēties vispārējo izglītību iegūt ne vien valsts un pašvaldību, bet arī privātajās izglītības iestādēs (sk. *Satversmes tiesas 2019. gada 13. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-22-01 15.2. punktu*).

Satversmes 112. pants paredz valsts pienākumu izveidot ikvienam izglītojamam pieejamu izglītības sistēmu. Izglītības sistēmai ir jāatbilst tādām pamatprasībām kā izglītības iespējas, pieejamība, pieņemamība un pielāgošanās. Izglītības iespējas nozīmē izglītojamo vajadzībām atbilstoša skaita izglītības iestāžu un izglītības programmu izveidošanu tādējādi, lai tiktu garantēta izglītības mērķu īstenošana. Izglītības pieejamība ir nodrošināma, radot vienlīdzīgas iespējas un novēršot šķēršļus, kas varētu rasties, izmantojot izglītības iespējas. Izglītības pieņemamība nodrošināma ar izglītības satura un metožu pielāgošanu izglītojamo vajadzībām, citstarp nosakot izglītības standartus un radot apstākļus radošai brīvībai attiecīgo izglītības mērķu sasniegšanā noteiktos izglītības posmos, kā arī paredzot vecāku līdzdalības iespējas. Izglītības pieņemamība ietver arī bērna tiesības uz brīvu dalību kultūras dzīvē, tiesības uz atpūtu, brīvo laiku, kā arī drošus un veselīgus izglītošanās apstākļus. Savukārt izglītības pielāgošanās spēja nozīmē pastāvīgu izglītības sistēmas attīstību atbilstoši mainīgajām sabiedrības vajadzībām (sk., *piemēram, Satversmes tiesas 2019. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2018-12-01 20. punktu*). Tādējādi Satversmes 112. pants ietver izglītojamā tiesības sagaidīt, ka tiesību normās ietvertie valsts pienākumi attiecībā uz izglītības sistēmu atbilst minētajiem kritērijiem (sk., *piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 19. jūnija sprieduma lietā Nr. 2019-20-03 13. punktu*).

Noskaidrojot Satversmē noteikto pamattiesību saturu, jāņem vērā arī Latvijas starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā (sk., *piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 2. decembra sprieduma lietā Nr. 2021-07-01 16.2. punktu*). Satversmes tiesa jau ir norādījusi, ka Satversmes 112. pantā ietvertās tiesības uz izglītību pēc savas dabas sasaucas citstarp ar 1966. gada 16. decembra Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām (turpmāk – Pakts) 13. pantu, Konvencijas Pirmā protokola 2. pantu un Bērnu tiesību

konvencijas 28. pantu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2019. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2018-12-01 20. punktu*).

No Pakta 13. panta izriet, ka valsts bauda rīcības brīvību tiesību uz izglītību īstenošanā. Tiesību uz izglītību piemērošana ir atkarīga no katrā konkrētajā dalībvalstī pastāvošajiem apstākļiem (*sk.: UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 13: The Right to Education (Art. 13 of the Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), 8 December 1999, E/C.12/1999/10, para 6*). Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa attiecībā uz Konvencijas Pirmā protokola 2. pantu atzinusi, ka tiesību uz izglītību tiesiskais regulējums var būt pakārtots sabiedrības vajadzībām un resursiem (*sal. sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1968. gada 23. jūlija sprieduma lietā “Relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium” v. Belgium”, pieteikumi Nr.1474/62, Nr. 1677/62, Nr. 1691/62, Nr. 1769/63, Nr. 1994/63, Nr. 2126/64, IB daļas 5. punktu un 1982. gada 25. februāra sprieduma lietā “Campbell and Cosans v. The United Kingdom”, pieteikumi Nr. 7511/76 un Nr. 7743/76, 41. punktu*). Vienlaikus, īstenojot rīcības brīvību attiecībā uz to, kādu izglītības sistēmu veidot, valstij ir pienākums ievērot tiesību uz izglītību iespēju, pieejamības, pielāgošanās un pieņemamības aspektus (*sk.: UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 13: The Right to Education (Art. 13 of the Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), 8 December 1999, E/C.12/1999/10, para 6 (a),(b),(c),(d)*).

Tiesības uz izglītību attiecas uz piekļuvi noteiktā laikā pastāvošām izglītības iestādēm, taču šāda piekļuve ir tikai viens no tiesību uz izglītību aspektiem. Lai tiesības uz izglītību būtu efektīvas, ir nepieciešams, lai citstarp izglītojamai personai būtu iespēja gūt labumu no saņemtās izglītības (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1968. gada 23. jūlija sprieduma lietā “Relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium” v. Belgium”, pieteikumi Nr. 474/62, Nr. 1677/62, Nr. 1691/62, Nr. 1769/63, Nr. 1994/63, Nr. 2126/64, IB daļas 3. un 4. punktu*). Tāpat noteiktos gadījumos Konvencijas dalībvalstīm var būt pienākums veikt pasākumus, lai uzlabotu izglītības pieejamību un kvalitāti (*sal. sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās*

palātas 2010. gada 10. marta sprieduma lietā “Oršuš and Others v. Croatia”, pieteikums Nr. 15766/03, 177. punktu). Savukārt saskaņā ar Bērnu tiesību konvencijas 28. panta pirmo daļu dalībvalstīm citstarp ir jāievieš obligāta bezmaksas pamatzglītība, jāveicina dažādu vidējās izglītības formu attīstība gan vispārējā, gan profesionālajā izglītībā, nodrošinot tās pieejamību visiem bērniem un veicot piemērotus pasākumus, piemēram, ieviešot bezmaksas izglītību un, ja nepieciešams, sniedzot finansiālu palīdzību.

Personai no Satversmes 112. panta tiešā veidā neizriet tiesības izvēlēties izglītības ieguves formas un metodes. Tomēr gadījumā, kad ir nodrošināma pieeja jau izveidotai valsts izglītības sistēmai, likumdevēja rīcības brīvība ir ierobežota ar apsvērumiem par sasniedzamajiem tiesību uz izglītību mērķiem. Proti, ja likumdevējs ir radījis izglītības sistēmu un konceptuāli izšķīries par konkrētām mācību organizatoriskajām formām – klātiene, neklātiene, tālmācība, pašizglītība, izglītība ģimenē – , šādai likumdevēja izvēles īstenošanai ir jāatbilst Satversmes 112. pantā ietvertajiem valsts pienākumiem un jānodrošina personu tiesības saņemt kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību.

Izglītības kvalitāti raksturo prasmes, vērtības, attieksmes un zināšanas, kas indivīdam dod iespēju dzīvot pilnvērtīgu un piepildītu dzīvi, pieņemt apzinātus un izsvērtus lēmumus, reaģēt uz izaicinājumiem un veiksmīgi iekļauties darba tirgū. Iekļaujoša izglītība nodrošina ikvienam iespēju sasniegt izglītības mērķus atbilstoši savām spējām. Tādējādi kvalitatīva un iekļaujoša izglītība sevī ietver arī vairākas funkcijas: pirmkārt, personības attīstības funkciju, kas vērsta uz personas iekšējās brīvības un neatkarības izpausmēm; otrkārt, iekļaušanās funkciju, kas sniedz personai iespēju integrēties sabiedrībā, pieņemot tās vērtības; treškārt, ekonomisko funkciju, kas ikvienam dod iespēju viņa iegūtās zināšanas, prasmes un attieksmes pielāgot sabiedrības ekonomiskajām vajadzībām.

Ilgspējīga izglītības sistēma ir viena no demokrātiskas tiesiskas valsts vērtībām. Izglītības sistēmai, no vienas puses, jābūt pietiekami stabilai un, no otras, – jābūt spējīgai pilnveidoties, lai sasniegtu izglītības mērķus iespējami augstākā kvalitātē. Tāpat valstij, nodrošinot tiesības uz izglītību, ir jāspēj reaģēt uz dažāda veida izaicinājumiem. Piepildot sasniedzamos izglītības mērķus ar saturu,

izglītības sistēmai ir jābūt pietiekami elastīgai, lai tā spētu reaģēt, citstarp arī uz Covid-19 pandēmijas radītajiem izaicinājumiem. Nodrošinot tiesības uz izglītību Covid-19 infekcijas izplatīšanās apstākļos, valstij vienlaikus jā rūpējas arī par to, lai tā izpildītu savus no citām pamattiesību normām izrietošos pienākumus, citstarp Satversmes 111. pantā noteikto pienākumu aizsargāt cilvēku veselību. Ja pastāv būtisks un nopietns risks, kas apdraud sabiedrības veselību, tad valstij ir pienākums veikt saprātīgus un piemērotus pasākumus, lai aizsargātu personu pamattiesības un izglītības sistēmu pielāgotu šādai situācijai.

Dažādi ārkārtēji apstākļi, tādi kā Covid-19 pandēmija, ir izaicinājums valstij attiecībā uz pamattiesību nodrošināšanu. Pakta 13. pants attiecībā uz tiesībām uz izglītību noteic tā dalībvalstīm vairākus pienākumus, kas jāpilda neatkarīgi no valsts resursiem, iespējām un apstākļiem, tostarp: nodrošināt piekļuvi izglītības iestādei un mācību programmām ikvienam bez diskriminācijas; nodrošināt, ka piedāvātās izglītības programmas atbilst starptautiskajos līgumos par tiesībām uz izglītību noteiktajiem mērķiem, jo īpaši ievērojot cilvēktiesības; garantēt obligāto pamatizglītības ieguvu (*sk.: UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 13: The Right to Education (Art. 13 of the Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), 8 December 1999, E/C.12/1999/10, para 57.*). Tādējādi šiem no tiesību uz izglītību izrietošajiem pienākumiem jābūt izpildītiem arī Covid-19 infekcijas izplatīšanās apstākļos, neatkarīgi no valsts iespējām, resursiem, epidemioloģiskās situācijas un citiem apstākļiem.

Līdz ar to Satversmes 112. pantā noteiktās tiesības uz izglītību, citstarp ietver sevī valsts pienākumu veidot ilgtspējīgu izglītības sistēmu, kas ir spējīga pielāgoties mainīgiem apstākļiem, vienlaikus nodrošinot tiesības uz kvalitatīvu un iekļaujošu izglītību.

17. Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu izvērtēt apstrīdēto normu kā vienota tiesiskā regulējuma atbilstību Satversmes 112. pantam.

17.1. Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punkts noteic, ka Covid-19 infekcijas izplatīšanās vai izplatīšanās draudu gadījumā Ministru kabinets

epidemioloģiskās drošības nolūkos var noteikt izglītības procesa organizēšanas nosacījumus un kārtību, tai skaitā mācību procesa nodrošināšanai attālināti. Tādējādi ar apstrīdētajām Pārvaldības likuma normām likumdevējs ir pilnvarojis Ministru kabinetu citstarp izstrādāt nosacījumus mācību procesa organizēšanai attālināti. Līdz ar to Pārvaldības likumā Ministru kabinetam piešķirtais pilnvarojums attiecas uz laika periodu, kad Ministru kabinets valstī ir konstatējis augstu Covid-19 infekcijas izplatīšanos vai tās draudus.

Izglītības likums noteic valstī ieviestās izglītības sistēmas pamatprincipus, formu, organizēšanas un pārvaldības kārtību. Izglītības likuma 1. panta 1.¹ punkts paredz, ka attālinātas mācības ir klātienē izglītības procesa daļa, kurā izglītojamie mācās, tai skaitā izmantojot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, fiziski neatrodoties vienā telpā vai mācību vietā kopā ar pedagogu. Saskaņā ar Izglītības likuma 12.⁴ punktu klātienē ir izglītības apguves forma, kurā izglītojamais izglītības saturu apgūst, apmeklējot izglītības iestādi, tai skaitā attālinātajās mācībās, atbilstoši izglītības iestādes īstenotajai izglītības programmai. Savukārt šā likuma 14. panta 45. punkts paredz, ka Ministru kabinets nosaka attālināto mācību organizēšanas un īstenošanas kārtību.

Tādējādi Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punktā lietotie jēdzieni “attālinātas mācības” un “klātienē” attiecināmi ne tikai uz laiku, kad ir spēkā Pārvaldības likuma tiesiskais regulējums, bet arī uz tiesisko situāciju pēc Covid-19 pandēmijas beigām. Savukārt Izglītības likuma 14. panta 45. punktā ietvertais pilnvarojums Ministru kabinetam izstrādāt kārtību, kādā izglītības iestādes var īstenot attālinātās mācības, attiecas uz izglītības procesa organizāciju pēc Covid-19 pandēmijas beigām.

17.2. Noteikumu Nr. 360 27.1.3. apakšpunkts noteica, kādos gadījumos izglītības iestādes, izņemot koledžas un augstskolas, īsteno izglītības procesu daļēji vai pilnībā attālināti. Atbilstoši Noteikumu Nr. 360 32.⁷ punkta 2. apakšpunktam no 2021. gada 7. aprīļa izglītības un sporta jomā tika pārtraukta mācību procesa norise klātienē visās izglītības iestādēs un nodrošinātas mācības attālināti, izņemot šajā apakšpunktā minētos gadījumus. Savukārt Noteikumu Nr. 360 32.⁷ punkta 3. apakšpunkts citstarp paredzēja, kādos gadījumos var

organizēt izglītības procesu klātienē 1.–6. un 12. klasē, kā arī rotācijas kārtībā 7.–9. un 10.–11. klasē, nodrošinot epidemioloģiskās drošības prasības un veicot izglītības iestādē klātienē nodarbināto iknedēļas testēšanu.

Tādējādi Noteikumi Nr. 360 noteica kārtību, kādā Covid-19 infekcijas izplatīšanās vai izplatīšanās draudu apstākļos tika organizēta mācību procesa norise. Noteikumi Nr. 360 zaudēja spēku 2021. gada 11. oktobrī, kad to vietā spēkā stājās Ministru kabineta 2021. gada 28. septembra noteikumi Nr. 662 “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai”.

17.3. Daļa no Pieteikuma iesniedzēju apstrīdētajām normām tika pieņemtas Covid-19 pandēmijas apkarošanas pasākumu ietvaros, lai pēc ārkārtējās situācijas beigām novērstu nekontrolētu Covid-19 infekcijas izplatību. Savukārt citas apstrīdētās normas paredz klātienē izglītības ieguves formas izmaiņas arī pēc Covid-19 pandēmijas beigām. Līdz ar to apstrīdētās normas regulē tiesiskās attiecības ne tikai Covid-19 pandēmijas apstākļos, bet noteic tiesisko regulējumu izglītības sistēmā arī pēc Covid-19 pandēmijas beigām.

No lietas materiāliem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējiem apstrīdētās normas tika piemērotas laika periodā no 2021. gada 7. aprīļa līdz 2020./2021. mācību gada beigām. Šajā laikā Pieteikuma iesniedzēji, ņemot vērā valstī konstatēto Covid-19 infekcijas izplatības risku ieguva pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību tikai attālināti. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējiem apstrīdētās normas tika piemērotas Covid-19 infekcijas izplatības riska situācijā. Proti, apstrīdētās Pārvaldības likuma un Noteikumu Nr. 360 normas viņiem tika piemērotas kopsakarā ar apstrīdēto Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punktā noteikto tiesisko regulējumu.

Laikā, kad Pieteikuma iesniedzējiem tika piemērotas apstrīdētās normas, Ministru kabinets vēl nebija pieņēmis Izglītības likuma 14. panta 45. punktā paredzētos Ministru kabineta noteikumus. Šīs lietas izskatīšanas laikā vēl joprojām ir spēkā Covid-19 infekcijas izplatīšanās pārvaldībai pieņemtie normatīvie tiesību akti. Turklāt, lai gan lielākā daļa no iepriekš noteiktajiem ar epidemioloģisko drošību saistītajiem ierobežojumiem ir atcelti, valstī vēl aizvien turpinās

saslimstība ar Covid-19 (*sk. informāciju Slimību un profilakses kontroles centra mājas lapā: <https://www.spkc.gov.lv/lv>*). Tādējādi apstrīdētais Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punkts, ciktāl šīs tiesību normas attiecas uz izglītības procesa organizāciju pēc Covid-19 infekcijas izplatīšanās beigām, attiecībā uz Pieteikuma iesniedzējiem nav tikušas piemērotas. Tāpat uz Pieteikuma iesniedzēju situāciju nav attiecināms Izglītības likuma 14. panta 45. punktā noteiktais pilnvarojums Ministru kabinetam, jo Pieteikuma iesniedzēji neatrodas šīs tiesību normas tvērumā.

Līdz ar to izskatāmajā lietā Satversmes tiesa izvērtēs Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punktu, Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punktu, kā arī Noteikumu Nr. 360 27.1.3. apakšpunktu, 32.⁷ punkta 2. apakšpunktu un 32.⁷ punkta 3. apakšpunktu, ciktāl šīs tiesību normas attiecas uz izglītības procesa organizāciju Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā. Savukārt attiecībā uz Izglītības likuma 14. panta 45. punktu tiesvedība lietā ir izbeidzama, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu.

18. Ja ir apstrīdēta vairāku dažāda juridiska spēka tiesību normu atbilstība Satversmei, tad Satversmes tiesai, ņemot vērā izskatāmās lietas būtību, ir jānosaka efektīvākā pieeja šo normu atbilstības izvērtēšanai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 28. marta sprieduma lietā Nr. 2019-37-0103 14. punktu*).

Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punkts ietver jēdzienu “attālinātas mācības” un “klātie” skaidrojumu. Savukārt apstrīdētā Pārvaldības likuma un Noteikumu Nr. 360 tiesiskā regulējuma ietvaros likumdevējs īstenoja tam piešķirtās tiesības Covid-19 infekcijas izplatīšanās vai izplatīšanās draudu gadījumā epidemioloģiskās drošības nolūkos noteikt izglītības procesa organizēšanas nosacījumus un kārtību, tai skaitā mācību procesa nodrošināšanai attālināti. Proti, minētās normas regulē vienu un to pašu tiesību jautājumu – izglītības procesa organizēšanas kārtību Covid-19 infekcijas izplatīšanās vai izplatīšanās draudu gadījumā – un ir savstarpēji saistītas. Lai gan Noteikumi Nr. 360 zaudēja spēku 2021. gada 11. oktobrī, tie kopā ar Izglītības likuma

1. panta 1.¹ un 12.⁴ punktu un Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punktu tika piemēroti Pieteikuma iesniedzējiem un viņi ir lūguši atzīt šīs normas par spēkā neesošām no 2021. gada 7. aprīļa.

Līdz ar to izskatāmajā lietā Satversmes tiesa izvērtēs Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punktu, Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punktu, kā arī Noteikumu Nr. 360 27.1.3. apakšpunktu, 32.⁷ punkta 2. apakšpunktu un 32.⁷ punkta 3. apakšpunktu, ciktāl šīs tiesību normas attiecas uz izglītības procesa organizāciju Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā, kā vienota tiesiskā regulējuma atbilstību Satversmes 112. pantam.

19. Ievērojot Satversmes 112. pantā ietvertā valsts pienākuma un Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punkta, Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punkta, kā arī Noteikumu Nr. 360 27.1.3. apakšpunkta, 32.⁷ punkta 2. apakšpunkta un 32.⁷ punkta 3. apakšpunkta (turpmāk – apstrīdētais regulējums) saturu, lai izskatāmajā lietā izvērtētu apstrīdētā regulējuma satversmību, Satversmes tiesai jānoskaidro, vai:

- 1) likumdevējs ir veicis pasākumus, lai nodrošinātu personu tiesības uz pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā;
- 2) šie pasākumi veikti pienācīgi, proti, tā, lai tie atbilstu izglītības iespēju, pieejamības, pielāgošanās un pieņemamības aspektiem.

20. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētais regulējums nav pieņemts pienācīgā kārtībā. Attiecībā uz katru no apstrīdētā regulējuma normām pieteikumā norādīti atšķirīgi argumenti, kas, pēc Pieteikuma iesniedzēju ieskata, pamato šo normu neatbilstību labas likumdošanas principam.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesību normas pieņemšanas kārtības ievērošana ir tiesību normas spēkā esības priekšnoteikums (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 24. septembra sprieduma lietā Nr. 2008-03-03 7.3. punktu*). Labas likumdošanas princips attiecināms uz ikviena normatīvā akta sagatavošanas un pieņemšanas procesu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 19. jūnija sprieduma lietā Nr. 2019-20-03 24. punktu*). Taču

Satversmes tiesa ir atzinusi arī to, ka tikai būtiski procedūras pārkāpumi ir pamats tam, lai atzītu, ka pieņemtajam aktam nav juridiska spēka (*sk. Satversmes tiesas 2022. gada 7. janvāra sprieduma lietā Nr. 2021-06-01 16. punktu*).

Tādējādi, lai izskatāmajā lietā noskaidrotu, vai likumdevējs ir veicis pasākumus tam no Satversmes 112. panta izrietošā pienākuma izpildei, Satversmes tiesai visupirms jāpārbauda, vai katra no apstrīdētā regulējuma normām ir pieņemta pienācīgā kārtībā, proti, atbilstoši labas likumdošanas principam.

20.1. Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka viņu rīcībā nav informācijas, kas norādītu uz to, ka Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punkta pieņemšanā vai izsludināšanā būtu pārkāpta Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteiktā kārtība. Tomēr viņi uzskata, ka Saeima, pieņemot šīs normas, nav uzklusējusi izglītojamo, viņu vecāku un nevalstisko organizāciju viedokļus, kā arī ir pieņēmusi šīs normas nepamatotā steigā, bez pilnvērtīgas diskusijas.

Saeima norāda, ka Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punkta jēga esot tāda tiesiskā ietvara radīšana, kas ļautu pieņemt izsvērtus, efektīvus un konkrētai epidemioloģiskai situācijai atbilstošus lēmumus. Tāpēc šādos gadījumos esot pieļaujams tas, ka Saeimas komisiju sēdēs primāri tiek uzklusētas nozaru speciālistu izteiktās riska prognozes un sniegtie vērtējumi. Minētās tiesību normas esot vērstas uz skaidra tiesiskā ietvara radīšanu pēc ārkārtējās situācijas beigām, lai nodrošinātu personu pamattiesības strauji mainīgos apstākļos.

Izglītības likumā tā 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punkts ir iekļauti ar 2020. gada 12. novembra likumu “Grozījumi Izglītības likumā”, kas izskatīts steidzamības kārtībā divos lasījumos – attiecīgi 2020. gada 5. novembrī un 2020. gada 12. novembrī. Likumu izsludinājis Valsts prezidents 2020. gada 19. novembrī oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” Nr. 224, un tas stājies spēkā 2020. gada 20. novembrī.

Atbilstoši Satversmes 75. pantam un Saeimas kārtības ruļļa 92. pantam likumdevējs ir tiesīgs pats izdarīt lietderības apsvērumus par kāda likumprojekta izskatīšanu steidzamības kārtībā (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 3. jūlija sprieduma lietā Nr. 2014-12-01 16. punktu*).

No likumprojekta Nr. 847/Lp13 "Grozījumi Izglītības likumā" izstrādes materiāliem izriet, ka likumdevēja lēmums virzīt šo likumprojektu kā steidzamu divos lasījumos ir pamatots ar to, ka Covid-19 pandēmijas apstākļos arī pēc ārkārtējās situācijas beigām izglītības iestādes ir spiestas turpināt īstenot attālinātās mācības. Likumprojekta anotācijā norādīts, ka, ņemot vērā Eiropas Savienības dalībvalstu praksi un Eiropas Komisijas publicētās vadlīnijas kombinētam mācību procesam, optimālais variants būtu izmantot attālinātās mācības kā klātienē izglītības ieguves formas sastāvdaļu, tomēr spēkā esošā Izglītības likuma redakcija šādu izglītības ieguves formu neparedzot (*sk. Saeimai 2020. gada 9. oktobrī iesniegtā likumprojekta Nr. 847/Lp13 "Grozījumi Izglītības likumā" anotāciju un Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas 2020. gada 10. novembra sēdes audioierakstu*).

Labas likumdošanas princips negarantē konkrētu vienai personai vai personu grupai vēlamu rezultātu, tomēr tā ievērošana ikvienam dod pārliecību par to, ka attiecīgais jautājums ir demokrātiski apspriests, proti, dažādi viedokļi ir pausti un analizēti, un labākais iespējamais līdzsvars starp dažādām konfliktējošām tiesībām un interesēm ir ticis meklēts, ievērojot Satversmē ietvertās vērtības un vispārējos tiesību principus (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2018-12-01 24.1. punktu*).

No Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punkta pieņemšanas procesa secināms, ka atbildīgajā komisijā tika uzklauti nevalstisko organizāciju un nozares pārstāvju viedokļi. Izskatot likumprojektu pirmajā un otrajā lasījumā, deputāti debatēja par apstrīdētajām Izglītības likuma normām (*sk. Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas 2020. gada 10. novembra sēdes un 2020. gada 11. novembra sēdes audioierakstus*).

Satversmes tiesa norādījusi: pamatā tieši atbildīgā komisija ir tā, kas nodrošina, ka likumprojekts izskatīšanai Saeimas sēdē tiek sagatavots pilnvērtīgi (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 11. jūnija sprieduma lietā Nr. 2019-12-01 31.2. punktu*). Ieinteresēto personu līdzdalība normatīvā akta projekta izskatīšanas procesā var sekmēt objektīva lēmuma pieņemšanu un dažādu interešu līdzsvarošanu, tomēr likumdevējam konkrētas personu grupas viedoklis nav

saistošs (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 25. marta sprieduma lietā Nr. 2014-11-0103 18.1. punktu un 2009. gada 26. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-08-01 17.2. punktu*).

Lai gan likumprojekts Nr. 847/Lp13 "Grozījumi Izglītības likumā" tika izskatīts steidzamības kārtībā, tomēr no tā izstrādes materiāliem gūstams apstiprinājums tam, ka likumdevējs savus apsvērumus ir izdarījis, ievērojot Satversmē un Saeimas kārtības rullī nostiprinātos principus. Proti, likumprojekts izskatīts Saeimas un Saeimas komisiju sēdēs, nodrošinot tā apspriešanas iespēju un to, ka deputāti varēja izmantot savas runas, priekšlikumu iesniegšanas un balsošanas tiesības. Tāpat likumdošanas procesā tika iesaistītas arī ieinteresētās personas.

20.2. Pēc Pieteikuma iesniedzēju ieskata, Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punkts neatbilst no Satversmes 1. panta izrietošajam varas dalīšanas principam un Satversmes 64. pantam. Likumdevējs pats neesot Pārvaldības likumā noregulējis vispārējās izglītības procesa organizēšanu attālināti laikā, kad Covid-19 infekcijas izplatīšanās riski ir augsti. Laikā, kad ārkārtējā situācija valstī nav izsludināta, neesot pieļaujams tas, ka Saeima sabiedrībai svarīgu jautājumu, turklāt tādu jautājumu, kas skar izglītojamo tiesības, noregulē pati, bet visa regulējuma izstrādāšanai pilnvaro Ministru kabinetu.

Saeima norāda, ka likumdevējs ir noregulējis sabiedrībai svarīgākās tiesiskās attiecības, kā arī izstrādājis skaidru tiesisko ietvaru, kurā izpildvara ir spējīga izstrādāt detalizētāku regulējumu un pieņemt konkrētajā epidemioloģiskajā situācijā nepieciešamos lēmumus. To apliecinot Pārvaldības likuma mērķis, šajā likumā nostiprinātie principi un kontroles mehānismi. Pārvaldības likumā Ministru kabinetam noteiktais pilnvarojums esot skaidrs un sevišķi nepieciešams strauji mainīgajos epidemioloģiskajos apstākļos. Būtiska nozīme esot Pārvaldības likuma normu izstrādes un darbības kontekstam – Covid-19 infekcijas izplatības apkarošanai (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 143. lp.*).

20.2.1. Atbilstoši Satversmes 64. pantam likumdošanas tiesības pieder Saeimai, kā arī tautai Satversmē paredzētā kārtībā un apmēros. Tomēr, lai nodrošinātu efektīvāku valsts varas īstenošanu, ir pieļaujama atkāpe no prasības,

ka likumdevējam visi jautājumi pilnībā jāizsver pašam. Šī efektivitāte tiek sasniegta, likumdevējam likumdošanas procesā izlemjot svarīgākos jautājumus, bet detalizētāku noteikumu un likuma ieviešanai dzīvē nepieciešamo tehnisko normu izstrādāšanai pilnvarojot Ministru kabinetu vai citas valsts institūcijas (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 20. marta sprieduma lietā Nr. 2019-10-0103 25.3.1. punktu*). Likumdevējam ir skaidri jānorāda, kādus jautājumus un kādā veidā Ministru kabinets ir tiesīgs noregulēt (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 21. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-03-0306 10. punktu*).

Lai izvērtētu izpildvaras izdoto normu atbilstību Satversmes 64. pantam, jāizvērtē, vai ir ievērota pilnvarošanas kārtība, proti, jānoskaidro pilnvarojošo normu saturs un mērķis, bet pēc tam jāpārbauda, vai Ministru kabinets, izdodot attiecīgās normas, ir ievērojis tam likumā noteiktā pilnvarojuma robežas (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 20. marta sprieduma lietā Nr. 2019-10-0103 32.3. punktu*).

Likumprojekts Nr. 715/Lp13 “Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums” tika iesniegts Saeimai 2020. gada 29. maijā. Šo likumprojektu Saeima atzina par steidzamu un izskatīja divos lasījumos, attiecīgi 2020. gada 4. jūnijā un 2020. gada 5. jūnijā. Valsts prezidents likumu izsludināja 2020. gada 9. jūnijā oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” Nr. 110A, un tas ir stājies spēkā 2020. gada 10. jūnijā.

Pārvaldības likums tika izstrādāts, ņemot vērā to, ka pēc ārkārtējās situācijas beigām epidemioloģiskās drošības nolūkā visus ierobežojumus, kas noteikti sakarā ar Covid-19 infekcijas izplatību, nebija iespējams atcelt. Personu tiesību īstenošanai bija nepieciešams noteikt papildu kritērijus un ierobežojošus nosacījumus uz ilgāku laika periodu, līdz tiks atrasts efektīvs medicīniskais risinājums Covid-19 infekcijas izplatības kontrolei (*sk. Saeimai 2020. gada 29. maijā iesniegtā likumprojekta Nr. 715/Lp13 “Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums” anotāciju*).

Tiesiskais ietvars šādam likumdevēja piešķirtam pilnvarojumam ir noteikts Pārvaldības likuma 1. pantā. Savukārt izpildvaras rīcības brīvība ir ierobežota ar Pārvaldības likuma 3. pantu, proti, privātpersonu tiesību ierobežojumus var noteikt

vienīgi tad, ja sabiedrības drošības riskus saistībā ar Covid-19 infekcijas izplatību nav iespējams efektīvi novērst, piemērojot vispārējā tiesiskajā kārtībā noteiktos tiesiskos līdzekļus.

Pārvaldības likumā Ministru kabinetam dotais pilnvarojums paredz pienākumu izstrādāt ārkārtas rīcības mehānismus tikai gadījumos, kad tiek konstatēts augsts Covid-19 infekcijas izplatības risks. Tādējādi Pārvaldības likumā Ministru kabinetam dotais pilnvarojums neparedz tiesības noteikt jautājumus par vispārējās izglītības realizācijas formām vai metodēm tad, ja nav konstatējams Covid-19 infekcijas izplatības risks.

Pārvaldības likums un līdz ar to arī tajā ietvertais apstrīdētais regulējums ir terminēts laikā, proti, Pārvaldības likuma pārejas noteikumu 10. punkts paredz, ka šis likums ir spēkā tik ilgi, kamēr pastāv epidemioloģiskās drošības draudi saistībā ar Covid-19 infekcijas izplatību. Pārvaldības likums nosaka arī papildu parlamenta kontroles un regulāras informēšanas mehānismu. Proti, saskaņā ar Pārvaldības likuma pārejas noteikumu 10. punktu Ministru kabinets vismaz reizi trijos mēnešos sniedz Saeimai ziņojumu par epidemioloģiskās drošības draudiem saistībā ar Covid-19 infekcijas izplatību.

Tādējādi secināms, ka likumdevējs apstrīdētajā Pārvaldības likuma normā ir noteicis būtiskākos ar Covid-19 infekcijas izplatīšanās pārvaldību saistītos jautājumus, kā arī izveidojis skaidru tiesisko ietvaru, kurā iespējams noteikt nepieciešamos piesardzības pasākumus un nodrošināt personu tiesību aizsardzību.

20.2.2. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punkts neesot “likums” materiālā nozīmē, un šai sakarā atsaucas uz tiem pašiem argumentiem, kas izteikti attiecībā uz Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punktu saistībā ar ieinteresēto personu viedokļa neuzklausīšanu un diskusiju trūkumu.

Saeima norāda, ka Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punkts neparedz personu tiesību ierobežojumu un strauji mainīgajos Covid-19 izplatības apstākļos īpaši jāņem vērā piesardzības princips. Demokrātiskā tiesiskā valstī tas nozīmējot to, ka nav jāgaida līdz brīdim, kad reāls kaitējums jau ir faktiski radies. Pietiekot ar pamatotām aizdomām par šāda kaitējuma iespējamību, lai valsts jau

laikus veiktu efektīvus un samērīgus pasākumus nolūkā nepieļaut kaitējuma iestāšanos. Ja pastāv būtisks un nopietns risks, kuram pakļauta personu veselība un labklājība, tad valstij esot pienākums veikt saprātīgus un piemērotus pasākumus, lai aizsargātu personu pamattiesības jau tad, kad negatīvās sekas vēl nav radušās. Proti, unikālā un neskaidrā situācijā likumdevējam esot tiesības pieņemt lēmumus, kas ir, pirmkārt, balstīti uz saprātīgu pieņēmumu un, otrkārt, vērsti uz pamattiesību aizsardzību. Tāpēc tādu padziļinātu diskusiju trūkums, kuras būtu būtiski aizkavējušas lēmuma pieņemšanu un tā efektivitāti, apstrīdētā regulējuma pieņemšanas laikā nevarot būt pamats šo normu atzīšanai par prettiesiskām.

Satversmes tiesa secina, ka nepieciešamība aizsargāt cilvēku veselību, vienlaikus izpildot Satversmes 112. pantā noteiktos pienākumus apstākļos, kad saglabājās augsts Covid-19 infekcijas izplatīšanās risks, prasīja no likumdevēja neatliekamu rīcību. Attiecīgo likumprojektu bija sagatavojis un likumdevējam iesniedzis Ministru kabinets (*sk. Saeimai 2020. gada 29. maijā iesniegtā likumprojekta Nr. 715/Lp13 "Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums" anotāciju*). Saeimas deputātiem kā tautas priekšstāvjiem, citstarp pārstāvoit dažādas savu vēlētāju intereses, likumprojekta izstrādes laikā gan atbildīgajā komisijā, gan Saeimas sēdēs bija iespēja diskutēt par likumprojektu un iesniegt priekšlikumus. Lai gan ieinteresēto personu uzklauššana un papildu konsultācijas ar nozares speciālistiem būtu vēlamas, tomēr konkrētajā gadījumā šādu konsultāciju neesība pati par sevi nav uzskatāma par būtisku pārkāpumu Pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punkta pieņemšanā.

20.3. Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka, pieņemot Noteikumu Nr. 360 27.1.3. apakšpunktu, 32.⁷ punkta 2. apakšpunktu un 32.⁷ punkta 3. apakšpunktu, Ministru kabinets nav ievērojis tam likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma apjomu.

Ministru kabinets norādījis, ka tam ir noteikta plaša kompetence izglītības nozarē, jo tajā nepieciešams regulēt dažādus jautājumus, kas saistīti gan ar izglītības saturu, gan tās iegūšanas organizatorisko kārtību. Saskaņā ar Izglītības likuma 14. pantu Ministru kabinets esot pilnvarots noteikt vairāk nekā 40 dažādus ar izglītības organizāciju saistītus jautājumus (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 118. lp.*).

Noteikumu Nr. 360 27.1.3. apakšpunkts noteica, ka, iestājoties noteiktiem epidemioloģiskiem apstākļiem, izglītības procesu atbilstoši izglītības iestādes dibinātāja lēmumam un izglītības iestādē noteiktajai kārtībai daļēji vai pilnībā varēja īstenot attālināti. Tādējādi katra izglītības iestāde, ievērojot epidemioloģisko situāciju, varēja noteikt individuālus risinājumus konkrētās izglītības pakāpes mācību programmas realizācijai, pēc iespējas nodrošinot mācību procesa turpināšanu klātienē. Līdz ar to minētā norma bija vērsta uz reģionu principa nodrošināšanu un tās mērķis bija pēc iespējas nodrošināt tiesību uz izglītību pieeju, vienlaikus, ievērojot valstī noteiktos kritērijus attiecībā uz to, kādos gadījumos šāda rīcība ir iespējama.

Noteikumu Nr. 360 32.⁷ punkta 2. apakšpunktā bija noteikts, ka no 2021. gada 7. aprīļa izglītības un sporta jomā, ievērojot vairākas citas šo noteikumu normas, ir pārtrauktas mācības klātienē visās izglītības iestādēs un nodrošināmas mācības attālināti. Tādējādi Noteikumu Nr. 360 32.⁷ punkta 2. apakšpunkts regulēja gadījumus, kad, iestājoties epidemioloģiskajiem riskiem, mācības klātienē organizēt nebija pieļaujams, ņemot vērā sabiedrības veselības interešu apdraudējumu. Savukārt Noteikumu Nr. 360 32.⁷ punkta 3. apakšpunkts noteica, kādā kārtībā un ar kādiem nosacījumiem, ievērojot epidemioloģiskās prasības, attiecīgajās izglītības pakāpēs izglītojamie varēja piedalīties mācībās klātienē, neievērojot šajos noteikumos noteiktās vispārējās prasības attiecībā uz pilnīgu klātienes mācību procesa aizliegumu. Tādējādi minētā tiesību norma paredzēja izņēmumus no vispārējās kārtības, kādā realizējamās attālinātās mācības.

Līdz ar to apstrīdētās Noteikumu Nr. 360 normas vispārīgi noteica principu, kādos gadījumos izglītības iestāde pāriet uz attālinātajām mācībām, kā arī noteica izņēmuma gadījumus, kad klātienes mācības izglītības iestādē ir saglabājamās. Apstrīdētajās Noteikumu Nr. 360 normās nav iekļauts tāds tiesiskais regulējums, kas paredzētu jaunu izglītības metožu, standartu vai mācību organizācijas formu ieviešanu. Ar šīm normām netika mainīta pati izglītības sistēma. Proti, Noteikumos Nr. 360 ir precīzi noteikti tie gadījumi, kad izglītības iestādēm ir pienākums pāriet uz attālināto mācību formu.

Tādējādi, izdodot Noteikumu Nr. 360 27.1.3. apakšpunktu, 32.⁷ punkta 2. apakšpunktu un 32.⁷ punkta 3. apakšpunktu, Ministru kabinets ir ievērojis tam likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma apjomu.

Līdz ar to apstrīdētais regulējums, ciktāl tas attiecas uz izglītības procesa organizāciju Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā, ir pieņemts pienācīgā kārtībā.

21. Lai noskaidrotu, vai likumdevējs ir veicis pasākumus personu tiesību uz pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību nodrošināšanai Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā, jāaplūko jau pirms Covid-19 pandēmijas izveidotā izglītības sistēma un jāpārbauda, kā likumdevējs ir rīkojies, lai šo sistēmu pielāgotu Covid-19 izplatīšanās apstākļiem.

21.1. Izglītības ieguves formas – klātiene, neklātiene, tālmācība, pašizglītība un izglītība ģimenē – ir regulētas Izglītības likuma 8. panta pirmajā daļā. Izglītības likuma 8. panta otrā daļa noteic, ka izglītības iestāde ir tiesīga īstenot izglītības programmu apguvi klātienes, neklātienes, kā arī tālmācības formā. Pirmsskolas izglītības programmas īsteno klātienes formā. Vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības programmas īsteno neklātienes un tālmācības formā, ievērojot Ministru kabineta noteiktos vispārējās izglītības programmas īstenošanas kritērijus un kārtību.

Izglītības likuma 8. panta pirmajā daļā noteiktā klātienes izglītības ieguves forma ir balstīta uz pedagoga un izglītojamā individuālā darba un kontaktstundu klasē proporciju. Klātienes izglītības forma atšķirībā no neklātienes un tālmācības formām paredz izglītības programmas īstenošanu un mācību organizēšanu izglītības iestādē kontaktstundu veidā ciešā sadarbībā ar pedagogu. Savukārt neklātiene un tālmācība kā izglītības ieguves formas ir veidotas, balstoties uz principu, ka izglītojamais lielāko daļu mācību programmas apgūst patstāvīgi, bet kontaktstundas izglītības iestādē tiek organizētas kā konsultācijas, lai izglītojamam sniegtu atbalstu mācību procesā un palīdzētu sagatavoties pārbaudes darbiem.

Izglītības sistēmā izglītības ieguves formas ir nošķirtas. Piemēram, Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumu Nr. 747 “Noteikumi par

valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem” 4. punktā noteikts, ka pamatizglītības ieguvu var organizēt klātienēs, neklātienēs un tālmācības formā. Savukārt Ministru kabineta 2013. gada 21. maija noteikumos Nr. 281 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu, mācību priekšmetu standartiem un izglītības programmu paraugiem” (*zaudēja spēku 2020. gada 1. septembrī*) 31.1. apakšpunktā bija noteikts, ka atbilstoši Latvijas izglītības klasifikācijai izglītības ieguvei klātienēs formā tiek realizēta vispārējās vidējās izglītības vispārīzglītojošā virziena programma, vispārējās vidējās izglītības humanitārā un sociālā virziena programma, vispārējās vidējās izglītības matemātikas, dabaszinību un tehnikas virziena programma un vispārējās vidējās izglītības profesionālā virziena programma.

Savukārt Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumi Nr. 416 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem”, ar kuriem aizstāti spēku zaudējušie Ministru kabineta 2013. gada 21. maija noteikumi Nr. 281 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu, mācību priekšmetu standartiem un izglītības programmu paraugiem”, 12.1. apakšpunkts noteic, ka izglītības programmu īsteno 3360–3780 mācību stundās klātienēs formā un 1890–2205 mācību stundās neklātienēs vai tālmācības formā.

Tādējādi izglītības programmas neklātienēs un tālmācības formās iespējams īstenot, ievērojot Ministru kabineta noteiktos kritērijus un kārtību, kas būtiski atšķiras no izglītības ieguves formai – klātiene – noteiktajām prasībām un metodiskajiem paņēmieniem attiecīgā mācību satura apguvei, tai skaitā izmantojamo mācību līdzekļu izvēlei.

21.2. Attiecīgās izglītības pakāpes mācību priekšmetu apguves nosacījumi un kritēriji ir aprakstīti mācību priekšmetu programmās. Ar Izglītības likuma 14. panta 19. punktu likumdevējs ir pilnvarojis Ministru kabinetu noteikt valsts izglītības standartus un izstrādāt izglītības programmu paraugus. Mācību priekšmeta programmā ir aprakstīti mācību priekšmeta mērķi un uzdevumi, obligātais saturs, satura apguves secība un apguvei paredzēto mācību stundu laiks,

sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni, kā arī satura apguvei izmantojamie mācību līdzekļi un metodes.

Tādējādi valsts izveidotās izglītības sistēmas ietvaros jebkura no izglītības ieguves formām ir saistīta ar izstrādāto izglītības programmu un tās saturs ir ietverts Ministru kabineta noteikumos.

21.3. Ar 2018. gada 21. jūnija likumu “Grozījumi Vispārējās izglītības likumā”, kas stājās spēkā 2018. gada 18. jūlijā, tika uzsākta pakāpeniska uz kompetenču pieeju balstīta izglītības satura ieviešana. Kompetenču attīstības veicināšana izglītībā ir viens no mērķiem, uz ko vērsta iecere izveidot tādu Eiropas izglītības telpu, kurā varētu pilnībā izmantot izglītības un kultūras sniegto potenciālu nodarbinātības, sociālā taisnīguma un aktīva pilsoniskuma veicināšanā (sk. *Eiropas Komisijas paziņojumu “Eiropas identitātes stiprināšana ar izglītību un kultūru”, 14.11.2017., COM(2017)673 final*). Ar minētajiem grozījumiem Vispārējās izglītības likumā tika ietverts jēdziena “mācību organizācijas forma” skaidrojums, proti, tas nozīmē noteiktā kārtībā notiekošu pedagoga un izglītojamā sadarbību, kas reglamentē pedagoga un izglītojamā kopīgo darbību un ir īstenojama kā mācību stunda, rotaļnodarbība, praktikums, spēle, rotaļa, nodarbība dabā vai mācību ekskursija (sk. *Vispārējās izglītības likuma 1. panta otrās daļas 4.² punktu*). Likumprojekta anotācijā šis jēdziens skaidrots kā mācību organizācijas forma, kas pieļauj mācību norisi visdažādākajās vietās – skolā, bibliotēkā, muzejā, uzņēmumā, mežā, izmantojot daudzveidīgas mācību darba metodes, ne tikai 40 minūšu mācību stundu. Atbilstoši pārejas noteikumu 27. punktam šā likuma 1. panta otrās daļas 4.² punkts stājās spēkā 2020. gada 1. septembrī.

Tādējādi likumdevējs paredzēja plašākas iespējas organizēt mācību procesu, dažādojot mācību organizācijas formas, tomēr attālinātās mācības sākotnēji nebija definētas kā viena no mācību organizācijas formām.

Līdz ar to likumdevēja izveidotā izglītības sistēma pirms Covid-19 infekcijas izplatīšanās paredzēja klātienē mācības kā vienu no mācību organizācijas formām bez tāda elementa kā attālinātās mācības.

21.4. Covid-19 infekcijas uzliesmojumam sasniedzot pandēmijas līmeni pasaulē, valstis saskārās ar dažāda veida grūtībām un bija spiestas pielāgoties, lai arī pandēmijas apstākļos pēc iespējas garantētu valsts pienākumu un funkciju īstenošanu, kā arī personu tiesību un likumisko interešu aizsardzību.

Arī Latvijā, lai ierobežotu saslimšanu ar Covid-19 izraisošā vīrusa izplatību, vairākkārt tika izsludināta ārkārtējā situācija un noteikts īpašs Covid-19 pandēmijas laika tiesiskais regulējums. Citstarp ārkārtējā situācija ar Ministru kabineta 2020. gada 6. novembra rīkojuma Nr. 655 “Par ārkārtējas situācijas izsludināšanu” 1. punktu tika izsludināta no 2020. gada 9. novembra līdz 2021. gada 6. aprīlim.

Attālinātās mācības izglītības sistēmā tika ieviestas Covid-19 infekcijas apkarošanas pasākumu ietvaros ar mērķi nodrošināt izglītojamiem iespējas turpināt izglītības programmu apguvi, ierobežot infekcijas izplatīšanos un tādā veidā aizsargāt cilvēku veselību. Ņemot vērā infekcijas straujo izplatību, klātienes mācību procesa pārtraukšana bija daļa no kompleksu pasākumu kopuma valsts vispārējās aizsardzības plāna ietvaros. Klātienes mācības tika papildinātas ar vēl vienu elementu – attālinātajām mācībām. Reaģējot uz Covid-19 pandēmijas izplatību, arī citas pasaules valstis ieviesa attālināto mācību modeli un izstrādāja krīzes risinājumus mācību procesa nepārtrauktības nodrošināšanai izglītojamiem dažādos vecumposmos un ar dažādām iespējām (*sk.: OECD, Lessons for Education from COVID-19: A Policy Maker's Handbook for More Resilient Systems, 15 December 2020, pieejams: <https://www.oecd.org/>*).

Pieaicinātā persona *Prof. Dr. med. Ģirts Briģis* norāda, ka Covid-19 infekcijas pārneses un tālākas izplatīšanās galvenais priekšnosacījums ir cilvēku kontaktēšanās. Izglītības iestādes esot vide, kurā ir īpaši labvēlīgi apstākļi infekcijas izplatībai. Daudzu valstu un arī Latvijas pieredze liecinot, ka tieši izglītības iestādes ir jaunu saslimšanas uzliesmojumu un tālāku vispārējās saslimstības pieauguma sākuma vieta. Tādēļ esot epidemioloģisks pamats maksimāli ierobežot bērnu un jauniešu saskarsmi izglītības iestādēs. No epidemioloģijas viedokļa klātienes izglītības pieļaušana nozīmētu apzinātu

saslimstības riska palielināšanu, tāpēc esot bijis pamats turpināt mācības attālināti (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 25. lp.*).

Ārkārtējās situācijas apstākļos īstenoto attālināto mācību ietvaros joprojām saglabājās pedagoga un izglītojamo kontaktēšanās mācību satura apguvē, atgriezeniskās saites nodrošināšana ar izglītojamo un pedagoga atbildība par izraudzītajām metodēm mācību procesa organizēšanā. Arī Pieteikuma iesniedzēji neapstrīd attālināto mācību ieviešanas nepieciešamību ārkārtējās situācijas laikā.

Tomēr tas vien, ka valstī nav izsludināta ārkārtējā situācija, vēl nenozīmē, ka vairs nepastāvētu tādi būtiski draudi personu veselībai un labklājībai, kuru novēršanai ir nepieciešama steidzama valsts rīcība. Covid-19 pandēmijas radītajiem apstākļiem ir raksturīga nenoteiktība un salīdzinoši straujas pārmaiņas (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2022. gada 10. marta sprieduma lietā Nr. 2021-24-03 24.3. punktu*). Tādēļ pēc ārkārtējās situācijas beigām ar apstrīdēto Pārvaldības likuma normu Ministru kabinetam tika piešķirts pilnvarojums Covid-19 infekcijas izplatīšanās vai izplatīšanās draudu gadījumā epidemioloģiskās drošības nolūkos noteikt izglītības procesa organizēšanas nosacījumus un kārtību, tai skaitā mācību procesa nodrošināšanai attālināti. Likumprojekta anotācijā norādīts, ka nav iespējams prognozēt turpmākos Covid-19 infekcijas izplatīšanās riskus, tādējādi tiesiskās stabilitātes un sabiedrības drošības nolūkā nepieciešams izstrādāt likuma līmeņa tiesību aktu, kas pēc ārkārtējās situācijas beigām noregulētu privātpersonu tiesību un institūciju kompetences un darbības jautājumus. Epidemioloģiskās drošības nolūkā visus ierobežojumus, kas noteikti sakarā ar Covid-19 infekcijas izplatību, nav iespējams atcelt līdz ar ārkārtējās situācijas beigām. Tāpēc personu tiesību īstenošanai būs nepieciešams noteikt papildu kritērijus un ierobežojošus nosacījumus uz ilgāku laika periodu, līdz tiks atrasts efektīvs medicīniskais risinājums pandēmijas kontrolei (*sk. Saeimai 2020. gada 29. maijā iesniegtā likumprojekta Nr. 715/Lp13 "Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums" anotāciju*).

Saeima norāda, ka apstrīdētā Pārvaldības likuma norma ir vērsta uz skaidra tiesiskā regulējuma radīšanu pēc ārkārtējās situācijas beigām, lai nodrošinātu personu pamattiesības strauji mainīgos apstākļos. Attālinātās mācības tika atzītas

par vienu no veidiem, kā Covid-19 infekcijas izplatīšanās apstākļos nodrošināt personām piekļuvi izglītībai un aizsargāt personu tiesības uz drošību un veselību (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 142. lp.*).

Arī no publiski pieejamās statistikas par Covid-19 izplatību Latvijā 2021. gadā izriet, ka, piemēram, laikā no 2021. gada 5. aprīļa līdz 11. aprīlim tika veikts 96 251 Covid-19 tests un konstatēta 3503 inficēta persona, laikā 2021. gada 12. aprīļa līdz 18. aprīlim veikti 96 358 Covid-19 testi un konstatētas 3726 inficētas personas, savukārt laikā no 2021. gada 10. maija līdz 16. maijam veikti 90 049 Covid-19 testi un konstatēta 4051 inficēta persona (*sk. Covid-19 valsts oficiālo mājas lapu. Pieejama: <https://covid19.gov.lv/>*). Proti, arī pēc ārkārtējās situācijas atcelšanas 2021. gada pavasarī attiecīgās saslimstības rādītāji joprojām bija augsti.

Tādējādi pastāvēja objektīvi iemesli, kas prasīja saglabāt daļu no ierobežojošajiem pasākumiem, nolūkā turpināt nodrošināt tiesības uz izglītību, vienlaikus neapdraudot sabiedrības veselību. Lai nodrošinātu izglītības iestāžu darbības nepārtrauktību arī pēc ārkārtējās situācijas beigām, Ministru kabinetam tika dotas pilnvaras Covid-19 infekcijas izplatīšanās gadījumā regulēt izglītības procesa organizēšanas nosacījumus un kārtību. Tāpēc nav pamatots Pieteikuma iesniedzēju arguments, ka attālināto mācību īstenošana būtu pieļaujama vienīgi valstī izsludinātās ārkārtējās situācijas laikā.

21.5. Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punkta mērķis bija izskaidrot jēdzienus “attālinātas mācības” un “klātienes”. Par likumprojekta virzību atbildīgajā komisijā uzmanība tika vērsta uz atšķirīgu izglītības iestāžu praksi gadījumos, kad tiek īstenots attālinātais mācību process, un tika uzsvērts tas, ka dažās izglītības iestādēs attālinātā mācību procesa metodikā tiek izmantoti tālmācības elementi, tāpēc likumdevējam esot pienākums nekavējoties definēt attālinātās mācības kā klātienē izglītības procesa daļu. Savukārt likumprojekta anotācijā norādīts: ņemot vērā apstākli, ka epidemioloģiskās drošības pasākumu ietvaros izglītības iestādēm jānodrošina mācības daļēji vai pilnībā attālināti, kas citstarp neizslēdz izglītības iestādes klātienē apmeklējumu, attālinātas mācības nav definējama kā atsevišķa izglītības ieguves forma, bet gan kā klātienē

izglītības ieguves formas sastāvdaļa (*sk. Saeimā 2020. gada 9. oktobrī iesniegtā likumprojekta Nr. 847/Lp13 "Grozījumi Izglītības likumā" anotāciju un Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas 2020. gada 11. novembra sēdes audioierakstu*).

Tādējādi ar Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punktu likumdevējs nodrošināja tiesisko ietvaru attālinātā mācību procesa īstenošanai Covid-19 pandēmijas laikā.

21.6. Savukārt ar apstrīdētajām Noteikumu Nr. 360 normām tika nostiprināts reģionu princips izglītības programmu īstenošanai klātienē, nosakot, ka to pašvaldību administratīvajās teritorijās, kurās 14 dienu kumulatīvais Covid-19 gadījumu skaits uz 100 000 iedzīvotāju konkrētā pilsētā vai novadā, kur atrodas izglītības iestāde, to pieļauj, iespējams klātienē īstenot mācību procesu 1.–6. klasē un 12. klasē, kā arī, izglītības iestādes dibinātājam izvērtējot iespējas ievērot epidemioloģiskās drošības prasības, – rotācijas kārtībā 7.–11. klasē (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 123.–124. lp.*). Tādējādi reģionu principa ieviešana Noteikumos Nr. 360 bija pamats klātienē mācību pakāpeniskai atsākšanai, izvairoties no Covid-19 infekcijas nekontrolētas izplatīšanās riska.

Izglītības likumā sniegtais attālināto mācību jēdziena skaidrojums un Pārvaldības likumā ietvertais pilnvarojums Ministru kabinetam izstrādāt kārtību attālināto mācību īstenošanai bija mehānisms, kā arī turpmāk Covid-19 infekcijas izplatīšanās apstākļos tiesiski nodrošināt piekļuvi izglītības sistēmai un noteiktām izglītības programmām. Savukārt apstrīdētās Noteikumu Nr. 360 normas regulēja gadījumus, kad, Covid-19 infekcijas izplatīšanās riskam paaugstinoties, izglītības iestādēm jāpāriet uz attālinātajām mācībām. Tādējādi apstrīdētais regulējums nav vērsts uz valstī noteiktās klātienē mācību organizācijas formas maiņu pēc būtības.

Likumdevējam arī pēc ārkārtējās situācijas beigām bija jānodrošina tiesības uz veselību aizsardzību. Īstenojot attālinātās mācības kā daļu no klātienē mācību formas, likumdevējs nodrošināja tiesības uz izglītību laikā, kad Covid-19 infekcija turpināja strauji izplatīties un personu pulcēšanās varēja radīt infekcijas nekontrolētas izplatības riskus. Tādējādi likumdevējs, pieņemot apstrīdēto regulējumu un nosakot gadījumus, kad ir izmantojamas attālinātās mācības kā

klātienas izglītības ieguves forma, ir centies pielāgot jau izveidoto izglītības sistēmu pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības līmenī vēl nebijušiem ārējiem apstākļiem – Covid-19 infekcijas izplatībai.

Līdz ar to likumdevējs ir veicis pasākumus, lai nodrošinātu personu tiesības uz pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā.

22. Pieteikuma iesniedzēji norāda uz vairākām problēmām attālināto mācību īstenošanā, ko, viņuprāt, izraisījis apstrīdētais regulējums, – esot negatīvi ietekmētas izglītības iespējas un pieejamība, tāpat ciešot arī izglītības kvalitāte. Satversmes tiesa izvērtēs minētos argumentus atsevišķi attiecībā uz katru no tiesību uz izglītību aspektiem, noskaidrojot, vai pasākumus personu tiesību uz pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību nodrošināšanai Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā likumdevējs ir veicis pienācīgi.

No Satversmes 112. panta izriet valsts pienākums respektēt, aizsargāt un īstenot tiesību uz izglītību tvērumā nostiprinātos izglītības iespēju, pieejamības, pieņemamības un pielāgošanās aspektus. Tiesību uz izglītību mērķu sasniegšanā valsts bauda rīcības brīvību attiecībā uz to, cik ilgā laika periodā, ar kādām metodēm un kādiem valstij pieejamiem resursiem šie mērķi tiks sasniegti. Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā valstij bija jārīkojas nekavējoties, lai pielāgotu izglītības sistēmu jaunajiem apstākļiem. Tādējādi valsts pienākumi tiesību uz izglītību mērķu sasniegšanā konkrētajā lietā ir aplūkojami, ņemot vērā valstī ieviestos epidemioloģiskās drošības noteikumus.

22.1. Izglītības iespējas ietver to, ka izglītības iestādēm un mācību programmām jābūt pietiekamā daudzumā un valstij jānodrošina to praktiska īstenošana, kas citstarp paredz pienākumu nodrošināt atbilstošas telpas, mācību materiālus un pedagogus (*sk.: UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 13: The Right to Education (Art. 13 of the Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), 8 December 1999, E/C.12/1999/10, para 6 (a)*).

Pakta 13. panta komentārā skaidrots, ka izglītības iespējas var nodrošināt, citstarp izmantojot mūsdienu tehnoloģijas (*sk.: UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), General Comment No. 13: The Right to Education (Art. 13 of the Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), 8 December 1999, E/C.12/1999/10, para 6 (a), (b) (ii)*). Tas nozīmē, ka Covid-19 infekcijas izplatīšanās apstākļos pieeja izglītības iestādēm un mācību programmām varēja tikt nodrošināta, izmantojot elektroniskos resursus un interaktīvas mācību platformas.

Covid-19 pandēmijas ietekmē faktiski visās pasaules valstīs izglītības iestādes uz noteiktu laiku bija slēgtas (*sk. OECD pētījumu "Education at a Glance 2021"*). Pieejams: <https://www.oecd.org/>). Latvijā arī pēc ārkārtējās situācijas joprojām saglabājās augsts Covid-19 infekcijas izplatīšanās risks, tāpēc daudzās izglītības iestādēs attālinātās mācības tika īstenotas kā daļa no klātienē mācību formas.

Ārkārtējās situācijas laikā izglītības iestādes bija spiestas pilnībā mainīt un pārkārtot klātienē izglītības procesu un mācību metodes, īpaši pievēršoties attālinātā mācību procesa pilnveidei. Ievērojot valstī ieviestos epidemioloģiskās drošības noteikumus, tostarp pulcēšanās ierobežojumus, tika veiktas izmaiņas mācību programmās, mācību gada organizācijā un pilnveidotās pedagogu digitālās prasmes. Tai skaitā tikmēr, kamēr izglītības iestādēs tika īstenota pilnīga vai daļēja pāreja uz attālinātajām mācībām, pedagogi pielāgoja apgūstamo mācību saturu atbilstoši izglītojamo iespējām (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 29. lp.*).

Lai nodrošinātu attālinātajām mācībām nepieciešamos mācību līdzekļus, interaktīvas mācību platformas un elektroniskos resursus, kas ietvertu izglītības programmas īstenošanai nepieciešamo saturu un tā aktīvas apguves iespējas, Ministru kabinets paredzēja finansējuma pārdali 7,4 miljonu *euro* apmērā digitālu mācību resursu komplektu veidošanai, metodiskam un tehniskam atbalstam izglītības iestādēm digitālā risinājuma ieviešanā, mācību resursu krātuves pilnveidei un aprobācijai, kā arī digitālo materiālu veidošanai. Papildus tika pārdalīts finansējums specifiskam atbalsta mērķim – uzlabot elektroniskās sakaru infrastruktūras pieejamību lauku teritorijās. Tāpat valsts budžeta finansējums tika

piešķirts pasākuma “Informācijas un komunikāciju tehnoloģiju risinājumu modernizēšana vispārējās vidējās izglītības iestādēm mācību procesa nodrošināšanai” īstenošanai, nodrošinot informācijas un komunikāciju tehnoloģiju risinājumu iegādi izglītības iestādēm 2020. gadā (sk. Ministru kabineta 2015. gada 24. novembra noteikums Nr. 670 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.3.1. specifiskā atbalsta mērķa “Attīstīt kompetenču pieejā balstītu vispārējās izglītības saturu” 8.3.1.1. pasākumu “Kompetenču pieejā balstīta vispārējās izglītības satura aprobācija un ieviešana””).

Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā tika īstenots arī projekts “Tava klase” – videonodarbības 1.–6., kā arī 9. un 12. klašu izglītojamiem (sk. *lietas materiālu 2. sēj. 66. lp.*). Izglītības un zinātnes ministrijas izstrādātajos metodiskajos ieteikumos vispārējās un profesionālās izglītības iestādēm tika uzsvērtā izglītības iestāžu rīcības brīvība, lemjot par mācību procesa īstenošanai atbilstošākā modeļa izvēli. Tika sniegti arī ieteikumi, kā turpināt mācību procesa īstenošanu izglītojamiem, kuri atrodas pašizolācijā vai mājas karantīnā, kā sagatavoties mācību procesa īstenošanas modeļu maiņai atbilstoši strauji mainīgajai situācijai, kā arī informēt un iegūt atgriezenisko saiti no izglītojamiem un vecākiem (sk.: <https://www.skola2030.lv/attalinata-macisanas/vadlinijas>).

Tāpat 2020. gadā projekta *Skola 2030* ietvaros sadarbībā ar Valsts izglītības satura centru tika izstrādātas vadlīnijas attālinātām mācībām, kurās citstarp tika sniegti ieteikumi mācību procesa nodrošināšanai dažādos vecumposmos un mācību darba organizācijai izglītības iestāžu vadībai, mācību un nodarbību plānošanai pedagogiem, kā arī informācija par digitālajiem rīkiem mācību procesa nodrošināšanai (sk.: <https://www.skola2030.lv/attalinata-macisanas/vadlinijas>).

Izglītības un zinātnes ministrija ārkārtējās situācijas laikā izstrādātos metodiskos materiālus papildināja ar ieteikumiem, kā plānot un īstenot mācību saturu Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā. Izglītības iestādēm tika ieteikts mācību procesu īstenot, balstoties uz trim modeļiem. Proti, atkarībā no apstākļiem konkrētā izglītības iestādē tiek īstenots A modelis – klātie (mācības notiek klātienē ar attālināto mācību elementiem vai bez tiem), B modelis – kombinētais (mācības notiek gan klātienē, gan attālināti) vai C modelis – attālinātais (mācības

notiek attālināti visiem izglītojamiem). Īstenojot C modeli, izglītojamie izglītības iestādes telpas neapmeklē, mācās tikai attālināti ar pedagogu tiešsaistē vai veicot patstāvīgos darbus individuāli vai sadarbībā ar citiem, ar pedagoga mērķtiecīgu un sistemātisku atbalstu (sk. *Izglītības un zinātnes ministrijas 2021. gada 8. janvāra metodisko materiālu “Vadlīnijas klātienēs, kombinētu un attālinātu mācību īstenošanai”*. Pieejams: https://skola2030.lv/admin/filemanager/files/2/Vadlinija_s%20attalinatam%20macibam_31032021.pdf). Tādējādi Covid-19 infekcijas izplatīšanās apstākļos attālinātās mācības īstenoja tikai pie augsta Covid-19 infekcijas izplatības riska un izglītības iestādēm sniegtie ieteikumi mācību procesa organizēšanā bija vērsti uz individualizētu pieeju, atbilstošākā modeļa izvēlei.

Tāpat jāņem vērā ar 2018. gada 21. jūnija likumu “Grozījumi Vispārējās izglītības likumā” uzsāktā vispārējās izglītības satura reforma ar mērķi pāriet uz kompetencēs balstītu izglītību. Izmaiņas mācību saturā paredz mūsdienīgāku mācību līdzekļu un pedagoģisko metožu izmantošanu pedagoģiskajā darbā, lai attīstītu izglītojamo spējas risināt nestandarta situācijas, kritiski analizēt informāciju un uzņemties iniciatīvu (sk. *likumprojekta Nr. 1205/Lp12 “Grozījumi Izglītības likumā” anotāciju*). Tādējādi attālināto mācību īstenošana Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā jau nodrošināja zināmu pēctecību kompetencēs balstīta mācību satura pielāgošanā.

Tādējādi pasākumi, ko likumdevējs veicis nolūkā nodrošināt personu tiesības uz pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā, atbilst tiesību uz izglītības iespēju aspektam.

22.2. Izglītības pieejamība nozīmē to, ka izglītība jānodrošina bez diskriminācijas, tai jābūt fiziski un ekonomiski pieejamai (sk.: *UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), General Comment No. 13: The Right to Education (Art. 13 of the Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), 8 December 1999, E/C.12/1999/10, para 6 (b)*). No Satversmes 112. panta kopsakarā ar Satversmes 91. pantu citstarp izriet valsts pienākums nodrošināt tādu izglītības sistēmu, kas veicina visiem, tai skaitā izglītojamiem no sociāli neaizsargātām ģimenēm, vienlīdzīgu izglītības pieejamību.

Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas piedāvā jaunas iespējas pielāgot izglītības sistēmu, lai tā spētu darboties arī Covid-19 infekcijas izplatības izraisītajā jaunajā realitātē. Līdz ar to valstij ir pienākums, garantējot tiesību uz izglītības pieejamību, nodrošināt visiem izglītojamiem vajadzīgos resursus un tehnisko aprīkojumu, lai viņi neatkarīgi no materiālajām iespējām un sociālā stāvokļa varētu līdzvērtīgi gūt labumu no attālināto mācību programmām laikā, kad izglītības iestādes ir slēgtas Covid-19 pandēmijas dēļ (*sk.: UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, Statement on the coronavirus disease (Covid-19) pandemic and economic, social and cultural rights, 17 April 2020 E/C.12/2020/1, para 7, 18*).

Kompetenču attīstība izglītībā ietver dažādas mācīšanās pieejas un vides, tostarp digitālo tehnoloģiju, izmantošanu. Turklāt ir jāsniedz atbalsts pedagogiem, izglītojamiem un viņu ģimenēm, lai atbalstītu un pilnveidotu mācīšanos dažādās vidēs un līmeņos. Arī Covid-19 infekcijas izplatīšanās apstākļos, īstenojot attālinātās mācības, ir apsverami riski, kas saistīti ar interneta resursu, tehniskā aprīkojuma un piemērotas mācību vides pieejamību, jo to nepietiekama nodrošinājuma gadījumā rodas diskriminācijas draudi izglītojamo starpā.

Tiesībsargs norādījis, ka bērni ar īpašām vajadzībām saskaras ar šķēršļiem, kas saistīti ar iekļaujošas izglītības pieejamību. Tāpat ir uzsvērts likumdevēja pienākums rūpīgi izvērtēt, vai Covid-19 infekcijas izplatības samazināšanai noteiktie ierobežojumi izglītības iestādes apmeklēšanai klātienē ir samērīgi ar tiesībām uz izglītību un pamatizglītības obligātumu (*sk. Tiesībsarga 2021. gada ziņojumu. Pieejams: <https://www.tiesibsargs.lv/>*).

Nevienlīdzīgas iespējas piekļūt izglītībai ilgtermiņā ietekmē izglītojamo, jo īpaši sociāli neaizsargāto izglītojamo, nākotnes perspektīvas. Tādējādi, lai izpildītu Satversmes 112. pantā noteikto pienākumu nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību, likumdevējam arī Covid-19 infekcijas izplatīšanās apstākļos, pārskatot jau pastāvošās izglītības ieguves formas, ir jānovērš iespējamie riski, kas var apdraudēt izglītības pieejamību.

Ar 2021. gada 18. februāra grozījumiem Pārvaldības likumā, kuri stājās spēkā 2021. gada 24. februārī, nolūkā mazināt Covid-19 infekcijas izplatības

radīto negatīvo ietekmi un spriedzi ģimenēs ar bērniem, personām, kuras audzina bērnu, sakarā ar ārkārtējās situācijas beigām tika nodrošināts vienreizējs atbalsts 500 *euro* apmērā par katru bērnu. Attiecīgā likumprojekta anotācijā norādīts, ka vecāki ir spiesti ieguldīt lielu daļu savu resursu, lai, nezaudējot darbu, spētu apvienot darba pienākumus un bērnu izglītošanu, kas jo īpaši grūti ir ģimenēm, kurās ir vairāki bērni. Turklāt esot jāņem vērā tas, ka gan vecākam, gan izglītojamam jānodrošina attālinātais darbs un attālinātās mācības. Līdz ar to valsts atbalsts esot vērsts uz to, lai vienlaikus izglītojamais varētu turpināt attālināto mācīšanos un viņa vecāki – attālināto darbu (*sk. Saeimai 2021. gada 17. februārī iesniegtā likumprojekta Nr. 934/Lp13 “Grozījumi Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā” anotāciju*).

Covid-19 infekcijas izplatīšanās apstākļos valsts īstenoja virkni pasākumu, lai nodrošinātu atbalstu izglītojamiem un pedagogiem attālinātā mācību procesa organizēšanā. Piemēram, lai uzlabotu izglītības iestāžu tehnoloģisko nodrošinājumu, 2020. gadā Ministru kabinets piešķīra Izglītības un zinātnes ministrijai finansējumu portatīvo datoru iegādei izglītības iestāžu un izglītojamo vajadzībām (*sk.: Ministru kabineta 2020. gada 16. septembra rīkojums Nr. 507 “Par finanšu līdzekļu piešķiršanu no valsts budžeta programmas “Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem”, protokollēmums Nr. 54, 30 §*). Tāpat izglītojamiem, kas dažādu vides un sociālu apstākļu dēļ ir pakļauti priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riskam, bija paredzēta iespēja saņemt individuālas konsultācijas klātienē. Izglītojamie varēja saņemt gan individuālas konsultācijas, gan psihoemocionālo atbalstu. Savukārt Valsts izglītības satura centrs īstenoja projektu “Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai”, kura ietvaros tika piedāvātas konsultācijas vecākiem, kuru bērniem ir speciālas vajadzības attiecībā uz mācību procesa organizēšanu un mācīšanos (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 58.–60. un 62. lp.*).

Tādējādi pasākumi, ko likumdevējs veicis nolūkā nodrošināt personu tiesības uz pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā, atbilst tiesību uz izglītību pieejamības aspektam.

22.3. Izglītības pieņemamība nozīmē to, ka mācību programmām un mācīšanas metodēm jābūt pieņemamām izglītojamiem, un šis kritērijs ietver arī izglītības kvalitāti (*sk.: UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 13: The Right to Education (Art. 13 of the Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), 8 December 1999, E/C.12/1999/10, para 6 (c).*

Tiesībsargs uzsver, ka jebkuri lēmumi, kas ietekmē tiesības uz izglītību, jāvērtē pēc tā, vai un kādā mērā tie nodrošina izglītojamā tiesības uz kvalitatīvu izglītību. Šo tiesību nodrošināšana nevarot būt formāla – valstī esot jāapzina un jāizstrādā konkrētas izglītības standartu minimālās prasības, kas attiektos ne tikai uz izglītības saturu, bet arī uz izglītības iegūšanas vidi un citiem apstākļiem, no kuriem ir atkarīga izglītojamā pilnvērtīga attīstība (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 33. lp.*).

Valstī ir izveidots izglītības kvalitātes uzraudzības un kontroles mehānisms. Izglītības un zinātnes ministrija norādījusi, ka Izglītības kvalitātes valsts dienests laikā no 2020. gada aprīļa līdz 2020. gada jūnijam un 2020./2021. mācību gadā ir veicis attālināto mācību izpēti, tajā iesaistot visas izglītības iestādes, kurās notika pašas izglītības iestādes un izglītības programmu akreditācija. Informācija tika iegūta, izmantojot dažādas metodes, - akreditācijas laikā, kā arī Izglītības kvalitātes valsts dienesta rīkotajosursos “Demokrātiska pārvaldība izglītības iestādē”, veicot 754 izglītības iestāžu vadītāju aptauju. Tika secināts, ka izglītības kvalitāti attālināto mācību laikā ietekmējuši vairāki faktori un gadījumos, kad izglītības iestādes vadība kādam no tiem nebija pievērsusi pietiekamu uzmanību, ir pazeminājusies izglītības kvalitāte (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 58. lp.*).

Pasaules Bankas pētījumā secināts, ka izglītības kvalitātes samazinājumu Covid-19 pandēmijas apstākļos piedzīvojušas visu pasaules valstu izglītības sistēmas. Lai arī kāda veida modeļi tiek izmantoti attālināto mācību organizēšanai, esot paredzams, ka pēc Covid-19 pandēmijas izglītības kvalitāte būs samazinājusies (*sk.: The COVID-19 Pandemic: Shocks to Education and Policy Responses. World Bank, 2020. Pieejams: <https://openknowledge.worldbank.org/>*). Tomēr izglītības kvalitātes iespējamais samazinājums noteiktu laiku pēc Covid-19

pandēmijas pats par sevi nenozīmē to, ka valsts nebūtu pienācīgi rīkojusies, lai nodrošinātu tiesību uz izglītību pieņemamību.

Attālināto mācību kā vienas no kombinēto mācību metodēm pielietošana no pedagogiem prasa augsta līmeņa digitālo prātību un profesionalitāti, bet no valsts – tās garantētu metodisko atbalstu. Tādējādi izglītības kvalitātes kontekstā izšķiroša nozīme ir pedagoga profesionalitātei un spējai pielāgot mācību procesu izglītojamo spējām un vajadzībām. Izglītības kvalitāte paaugstinās, ja pedagogs profesionāli un atbilstoši izmanto dažādas mācīšanas stratēģijas, metodes un metodiskos paņēmienus.

Ministru kabineta informatīvajā ziņojumā norādīts: lai atbalstītu pedagogus pilnveidotā satura un pieejas ieviešanā klātienē un attālināto mācību laikā, ir organizēti vebināri, notikušas konsultācijas un tiešsaistes forumi, tāpat arī regulāras tiešsaistes konsultācijas pedagogiem, sarunas mācību priekšmetu grupās ar projekta *Skola 2030* ekspertiem. Projekta *Skola 2030* ietvaros ir izstrādāti un publicēti mācību materiāli mācību resursu krātuvē, tai skaitā bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem. Tāpat izglītojamiem un pedagogiem Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā tika sniegta iespēja turpināt piedalīšanos tiešsaistes pasākumos – nacionālajās mācību priekšmetu olimpiādēs, starptautiskajās olimpiādēs, Baltijas informātikas olimpiādē un Brīvo datu virtuālajā hakatonā, zinātniskās pētniecības darbu valsts konferencē, kā arī praktiskās ievirzes semināros. Vienlaikus tika turpināti un uzsākti vairāki pedagogu profesionālās pilnveides programmas kursi – bērna talanta identificēšanai, starpdisciplinārās pieejas ieviešanai pedagoga darbā, lasītprasmes veicināšanai un izglītojamo uzvedības atbalstam (*sk.: Informatīvais ziņojums “Par kvalitatīvas vispārējās vidējās izglītības nodrošināšanas priekšnosacījumiem Ministru kabineta 2020. gada 20. oktobra protokollēmums Nr. 62 32. §*).

Izglītības kvalitātes samazinājums ir attaisnojams tikai ar īpašiem apstākļiem, konkrētajā gadījumā – ar Covid-19 infekcijas izplatīšanās izraisītajām sekām. Turklāt valsts ir identificējusi tos faktoros, kuru dēļ izglītības kvalitāte ir samazinājusies. Šie faktori ir apzināti, un tos ir iespējams pienācīgi kontrolēt un novērst. Valstij ir pienākums pastāvīgi kontrolēt izglītības kvalitāti, efektīvi

izmantojot izveidoto izglītības procesa kvalitātes kontroles mehānismu, lai konstatētu iespējamās izglītības kvalitātes izmaiņas (*sal. sk. Satversmes tiesas 2019. gada 13. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-22-01 22.1. punktu*). Pie tam izglītības kvalitātei, kādu sagaida sabiedrība un paredz valstī spēkā esošais normatīvais regulējums, ir tendence attīstīties un pilnveidoties.

Tādējādi pasākumi, ko likumdevējs veicis nolūkā nodrošināt personu tiesības uz pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā, atbilst tiesību uz izglītību pieņemamības aspektam.

22.4. Izglītības pielāgošanās aspekts nozīmē pastāvīgu izglītības sistēmas attīstību atbilstoši mainīgajām sabiedrības vajadzībām, lai tā varētu reaģēt uz izglītojamo vajadzībām dažādos sociālajos un kultūras aspektos (*sk.: UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 13: The Right to Education (Art. 13 of the Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), 8 December 1999, E/C.12/1999/10, para 6 (d)*).

Kā norāda Slimību profilakses un kontroles centrs, veicot Covid-19 gadījumu epidemioloģisko izmeklēšanu, noskaidrots, ka vairāk nekā pusei no saslimušajiem 7.–12. klases izglītojamiem inficēšanās bija saistīta ar izglītības iestādes apmeklējumu. Klātienes mācību laikā izglītības iestādēs tika konstatēti vairāki Covid-19 uzliesmojumi, proti, 60–170 gadījumi vienā iestādē, un 72 procenti no saslimušajiem bija izglītojamie, bet 28 procenti – izglītības iestāžu darbinieki. Ieviešot attālinātās mācības, uzliesmojumu skaits izglītības iestādēs ievērojami samazinājās un vecuma grupā no septiņiem līdz 19 gadiem saslimstības pieaugums bija zemāks nekā kopējā populācijā valstī un citās vecuma grupās, bet tūlīt pēc ierobežojumu ieviešanas bija vērojams pat neliels saslimstības samazinājums (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 27.–28. lp.*).

Ņemot vērā to, ka klātienes mācības klases telpā kontaktstundu veidā Covid-19 infekcijas izplatīšanās apstākļos nebija pieļaujamas tajos Latvijas reģionos, kur saslimstības rādītāji bija augsti, attālinātajām mācībām alternatīvs risinājums varēja būt izglītības iestāžu slēgšana un mācību procesa pārtraukšana uz noteiktu laiku. Tomēr likumdevējs pielāgoja izglītības sistēmu tādā veidā, lai Covid-19 infekcijas izplatīšanās apstākļos tiktu nodrošināta izglītības ieguves

nepārtrauktība un izglītības iestāžu slēgšana nebūtu nepieciešama. Covid-19 infekcijas izplatīšanās apstākļos attālinātās mācības nodrošināja piekļuvi izglītībai un garantēja tās nepārtrauktību.

Minētajos apstākļos tiesības uz izglītību tika īstenotas, citstarp arī pašiem izglītojamiem pielāgojoties pārmaiņām mācību procesā. Arī vecākiem bija jāvelta vairāk uzmanības un jāsniedz atbalsts izglītojamiem tiesību uz izglītību īstenošanā. Tāpat jāņem vērā tas, ka saskaņā ar Satversmes ievadā noteikto ikvienam ir pienākums rūpēties par sevi un saviem tuviniekiem. Šis pienākums citstarp konkretizēts Civillikuma 177. pantā, kas noteic vecāku tiesības un pienākumu rūpēties par bērnu. Minētais ietver arī bērna aprūpi, kas citstarp nozīmē arī viņa izglītošanu. Persona, kas īsteno bērna aizgādību, palīdz bērnam sagatavoties patstāvīgai dzīvei sabiedrībā un audzina viņu miera, cilvēka cieņas, iecietības, brīvības, vienlīdzības un solidaritātes garā, veicinot viņa pilnvērtīgu attīstību (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 5. decembra sprieduma lietā Nr. 2019-01-01 20. punktu*). Proti, pienākums sekmēt bērna tiesību uz izglītību īstenošanu un sniegt viņam atbalstu izglītības procesā ir ne vien valstij, bet arī bērna vecākiem vai citām personām, kas īsteno viņa aizgādību.

Tādējādi pasākumi, ko likumdevējs veicis nolūkā nodrošināt personu tiesības uz pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā, atbilst tiesību uz izglītību pielāgošanās aspektam.

Līdz ar to apstrīdētais regulējums, ciktāl tas attiecas uz izglītības procesa organizāciju Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā, atbilst Satversmes 112. pantam.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu un 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

1. Izbeigt tiesvedību lietā daļā par Izglītības likuma 14. panta 45. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 112. pantam.

2. Atzīt Izglītības likuma 1. panta 1.¹ un 12.⁴ punktu, ciktāl tas attiecas uz izglītības procesa organizāciju Covid-19 infekcijas izplatīšanās laikā, kā arī Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 4. panta pirmās daļas 8. punktu, par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 112. pantam.

3. Atzīt Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumu Nr. 360 “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai” 27.1.3. apakšpunktu (redakcijā, kas bija spēkā no 2020. gada 17. septembra līdz 2021. gada 19. augustam), 32.⁷ punkta 2. apakšpunktu (redakcijā, kas bija spēkā no 2020. gada 17. septembra līdz 2021. gada 19. augustam) un 32.⁷ punkta 3. apakšpunktu (redakcijā, kas bija spēkā no 2020. gada 17. septembra līdz 2021. gada 19. augustam) par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 112. pantam.

Sprīdums ir galīgs un nepārsūdzams.

Sprīdums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

Aldis Laviņš